

KUN KAKSI ONKIN KOLME

Parisuhde, vanhemmuus ja lapsen kehitys
vanhemmuuteen siirtymisen vaiheessa

Maija Rauhala
Pro gradu -tutkielma
Psykologian laitos
Tampereen yliopisto
Helmikuu 2008

TAMPEREEN YLIOPISTO

Psykologian laitos

RAUHALA MAIJA: Kun kaksi onkin kolme. Parisuhde, vanhemmuus ja lapsen kehitys vanhemmuuteen siirtymisen vaiheessa

Pro gradu -tutkielma, 41 s.

Ohjaaja: Raija-Leena Punamäki

Psykologia

Helmikuu 2008

Tässä tutkimuksessa tarkasteltiin perhettä vanhemmuuteen siirtymisen vaiheessa. Tavoitteena oli tutkia, millaisia muutoksia parisuhteessa tapahtuu vanhemmuuteen siirryttäessä miehillä ja naisilla ja millaisia sukupuolten välisiä eroja parisuhteen laadussa on. Lisäksi tutkittiin, miten parisuhde ennustaa vanhemmuuden laatua miehillä ja naisilla ja miten parisuhde ja vanhemmuus ovat yhteydessä lapsen kehitykseen. Tutkimuksessa selvitettiin myös erilaisten tausta- ja perhetekijöiden yhteyttä parisuhteen ja vanhemmuuden laatuun.

Tutkimusaineisto koostui 746 pariskunnasta, jotka vastasivat kyselyihin raskauden loppuvaiheessa sekä lapsen ollessa kahden ja kahdentoista kuukauden ikäinen. Parisuhteen laatua arvioitiin DAS-mittarilla (Dyadic Adjustment Scale) ja vanhemmuuden laatua PSI-mittarilla (Parenting Stress Index). Lapsen kehitystä arvioitiin vanhemmille esitettyjen kysymysten avulla. Aineistoa analysoitiin t-testeillä, lineaarisilla regressioanalyseilla, χ^2 -testeillä ja kovarianssianalyseilla.

Tutkimuksessa naisilla parisuhteen laatu laski merkitsevästi mittausten välillä, mutta miehillä parisuhteen laadussa ei tapahtunut merkitsevää muutosta. Miehet arvioivat parisuhteensa laadun keskimäärin paremmaksi kuin naiset. Ero miesten ja naisten parisuhteen laadussa oli tilastollisesti merkitsevä lapsen ollessa vuoden ikäinen, mutta ei lapsen ollessa kahden kuukauden ikäinen. Sekä naisilla että miehillä hyvä parisuhteen laatu lapsen ollessa kahden kuukauden ikäinen ennusti ylitsevuotamishypoteesin mukaisesti hyvää vanhemmuutta lapsen ollessa vuoden ikäinen. Lapsen kehitykseen olivat merkitsevästi yhteydessä miehillä parisuhteen laatu ja naisilla vanhemmuuden laatu.

Taustatekijöistä parisuhteen laatuun olivat merkitsevästi yhteydessä naisilla parisuhteen kesto ja se, oliko pariskunta saanut hedelmöityshoitoja vai ei. Miehillä parisuhteen laatuun oli merkitsevästi yhteydessä vain parisuhteen kesto. Mitä kauemmin parisuhde oli kestänyt, sitä huonommaksi se arvioitiin. Hedelmöityshoitoja saaneet naiset olivat tyytyväisempiä parisuhteeseensa kuin ne naiset, jotka eivät olleet saaneet hedelmöityshoitoja. Vanhemmuuden laatuun olivat merkitsevästi yhteydessä naisilla aiempien liittojen määrä ja ikä. Naiset, joilla oli taustallaan aiempia liittoja, kokivat vanhemmuutensa paremmaksi kuin ne, jolle liitto oli ensimmäinen. Nuoremmat äidit kokivat vanhemmuutensa paremmaksi kuin vanhemmat äidit. Miehillä mikään taustamuuttujista ei ollut merkitsevästi yhteydessä vanhemmuuteen.

Tutkimuksessa osoitettiin, että parisuhde, vanhemmuus ja lapsen kehitys kietoutuvat toisiinsa ja ovat vuorovaikutuksessa keskenään jo hyvin varhaisissa perheen muodostumisen vaiheissa. Jatkossa olisi kiinnostavaa tutkia tarkemmin mitkä tekijät välittävät yhteyksiä parisuhteen, vanhemmuuden ja lapsen kehityksen välillä.

Avainsanat: parisuhde, vanhemmuus, lapsen kehitys, vanhemmuuteen siirtyminen, systeemiteoria

SISÄLLYSLUETTELO

1. JOHDANTO	1
PERHE MUUTOKSEN PYÖRTEISSÄ	1
PARISUHDE JA VANHEMMUUS KIETOUTUVAT TOISIINSA	2
PARISUHDE JA VANHEMMUUS LAPSEN KEHITYKSEN JA HYVINVOINNIN MUOVAAJINA	3
PARISUHTEESEEN VAIKUTTAVAT TEKIJÄT	5
PARISUHTEEN MUUTOKSEN VANHEMMUUTEEN SIIRTYMISEN VAIHEESSA	8
VANHEMMUUTEEN VAIKUTTAVAT TEKIJÄT	10
TUTKIMUSKYSYMYKSET	11
2. MENETELMÄT	13
OSALLISTUJAT JA TUTKIMUKSEN TOTEUTUS	13
<i>Osallistujat</i>	13
<i>Tutkimuksen toteutus</i>	13
MITTARIT JA MUUTTUJAT	14
<i>Taustatiedot</i>	14
<i>Parisuhteen laatu</i>	15
<i>Vanhemmuuden laatu</i>	16
<i>Lapsen kehitys</i>	17
AINEISTON ANALYYSI	17
3. TULOKSET	19
AINEISTON KUVAILU JA PARISUHTEEN LAADUN EROT JA MUUTOKSET	19
PARISUHTEEN LAADUN YHTEYS VANHEMMUUDEN LAATUUN	20
PARISUHTEEN LAADUN JA VANHEMMUUDEN LAADUN YHTEYS LAPSEN KEHITYKSEEN	21
TAUSTA- JA PERHETEKIJÖIDEN YHTEYS PARISUHTEEN JA VANHEMMUUDEN LAATUUN	24
4. POHDINTA	27
TULOSTEN TARKASTELU	27
MENETELMIEN ARVIOINTI	30
LOPUKSI	31
LÄHDELUETTELO	33

1. JOHDANTO

Perhe muutoksen pyörteissä

Perheitä on monenlaisia, mutta perhetutkimuksessa perheellä tarkoitetaan tavallisesti kahdesta tai useammasta toisiinsa sukulaissuhteessa olevasta henkilöstä koostuvaa yhteisöä (Keurulainen, 1998). Perhettä on nykyään alettu tarkastella muutoksen kautta. Puhutaan perheen elinkaaresta, jonka aikana sen koostumus, tavat ja käsitykset muuttuvat (Antikainen, 1994; Jallinoja, 2000; Keurulainen, 1998). Koska perhe elää jatkuvassa muutoksessa, perheen kyky sopeutua muutoksiin on keskeisestä perheen hyvinvoinnin kannalta. Erityisesti siirtymävaiheet, kuten vanhempien ero, lapsen muuttaminen pois kotoa tai perheenjäsenen kuolema asettavat haasteita perheelle. Näissä siirtymävaiheissa perhe joutuu muuttamaan toimintaansa, ja perheenjäsenet joutuvat omaksumaan uusia rooleja ja toimintamalleja. Perhe taisteleekin muutosvaiheissa oman identiteettinsä säilyttämisen ja muuntamisen ristiaallokossa. Muutos voi tuoda tullessaan sekä kielteisiä että myönteisiä seurauksia. Toisaalta siirtymä tarjoaa mahdollisuuden muuttaa asioita, joihin kaivataan muutosta, mutta samalla se on myös uhka, joka voi johtaa jopa perheen hajoamiseen. Yksi merkittävä siirtymä perheen elämässä on lapsen syntymä.

Tämän tutkimuksen tarkoituksena on selvittää yhteyksiä parisuhteen, vanhemmuuden ja lapsen kehityksen välillä vanhemmuuteen siirtymisen vaiheessa. Tutkimuksessa tarkastellaan parisuhteen muutoksia ja sukupuolten välisiä eroja parisuhteen laadussa. Lisäksi tarkastellaan parisuhteen ja vanhemmuuden välisiä yhteyksiä sekä parisuhteen ja vanhemmuuden yhteyksiä lapsen kehitykseen lapsen ensimmäisen elinvuoden aikana. Koska perhe ei elä tyhjiössä, vaan ulkoiset tekijät ja valinnat vaikuttavat perheeseen, tutkimuksessa selvitetään myös erilaisten tausta- ja perhetekijöiden yhteyksiä parisuhteeseen ja vanhemmuuteen. Tutkimus keskittyy vanhemmuuteen siirtymisen vaiheeseen ja tarjoaa tuoretta tietoa siitä, miten parisuhde, vanhemmuus ja lapsen kehitys ovat keskinäisessä vuorovaikutuksessa ja miten ne kietoutuvat toisiinsa jo hyvin varhaisissa perheellistymisen vaiheissa. Tutkimuksessa pyritään yhdistelemään erilaisia perheessä vaikuttavia tekijöitä ja tarkastelemaan vanhemmuuteen siirtymisen vaihetta systeemiteoreettisesta näkökulmasta. Systeemiteoreettisesta näkökulmasta tarkasteltuna perhe on kokonaisuus, johon vaikuttavat sekä yksittäiset per-

heenjäseniin liittyvät tekijät että perheenjäsenten välisiin suhteisiin liittyvät tekijät (ks. Cox & Paley, 1997; Gable, Belsky, & Crnic, 1992; Parke, 2004). Aluksi kuitenkin tarkastellaan mitä aiemmissa tutkimuksissa on jo saatu selville.

Parisuhde ja vanhemmuus kietoutuvat toisiinsa

Parisuhteen ja vanhemmuuden välinen yhteys on ollut laajalti tutkijoiden kiinnostuksen kohteena. Useissa tutkimuksissa on osoitettu, että hyvä parisuhde on yhteydessä hyvään vanhemmuuteen sekä hyvään lapsen ja vanhemman välisen vuorovaikutukseen (ks. Erel & Burman, 1995). Avioliittoonsa tyytyväisten äitien on esimerkiksi havaittu suhtautuvan lämpimämmin lapseensa ja isien positiivisemmin sekä lapseensa että vanhemmuuteensa kuin avioliittoonsa tyytymättömien äitien ja isien (Cox, Owen, Lewis, & Henderson, 1989). Hyväksi koetun parisuhteen on myös havaittu olevan yhteydessä herkkyyteen vanhemmuuteen liittyvissä asenteissa, havainnoissa ja toiminnassa (Goldberg & Easterbrooks, 1984). Toisaalta aviollisten konfliktien on havaittu olevan yhteydessä huonoksi arvioituun vanhemmuuteen sekä isillä että äideillä (Kaczynski, Lindahl, Malik, & Laurencau, 2006). Näiden tutkimusten havainnot tukevat ylitsevuotamishypoteesia (spillover hypothesis), jonka mukaan hyvä vanhempien välinen suhde välittyy myös lapsen ja vanhemman väliseen suhteeseen myönteisesti (ks. Erel & Burman, 1995). Tämä näkemys on saanut tutkimuksissa enemmän tukea, mutta on tehty myös toisenlaisia havaintoja parisuhteen ja vanhemmuuden yhteydestä.

Erityisesti äideillä on joissakin tutkimuksissa havaittu tarve kompensoida huonoa parisuhdetta hyvällä suhteella lapseen (Belsky, Youngblade, Rovine, & Volling, 1991; Brody, Pillegrini, & Sigel, 1986). Tällöin puhutaan kompensatiohypoteesista (compensatory hypothesis), jonka mukaan huonoksi koettua parisuhdetta ja rakkauden puutetta avioliitossa pyritään korvaamaan hyvällä suhteella lapseen (ks. Erel & Burman, 1995). Esimerkiksi tutkimuksessa, jossa tarkasteltiin äitien ja isien vuorovaikutuksen laatua opetustilanteessa, havaittiin, että avioliittoonsa tyytymättömät äidit käyttivät enemmän lapsen oppimista tukevia vuorovaikutustyyliä kuin isät, jotka puolestaan antavat vähemmän myönteistä palautetta ja puuttuvat enemmän lapsen oppimisyrityksiin (Brody ym., 1986). Belskyn ym. (1991) tutkimuksessa havaittiin, että äidit olivat suuremmalla todennäköisyydellä myönteisiä ja isät tungettelevia lapsiaan kohtaan, jos toinen vanhemmista tai molemmat vanhemmat kokivat parisuhteensa laadun heikentyneen. Saattaa myös olla, että äidit pyrkivät hyvällä vanhem-

muudellaan korvaamaan lapselle puutteita, joita lapsi joutuu kokemaan isän huonon vanhemmuuden vuoksi (Gable ym., 1992).

Useat tutkimukset ovat osoittaneet, että parisuhteen laadulla on enemmän vaikutusta isyyteen kuin äitiyteen (Belsky ym., 1991; Coiro & Emery, 1998; Goldberg & Easterbrooks, 1984; Kerig, Cowan, & Cowan, 1993). On havaittu, että isät joiden aviollinen tyytyväisyys on alhainen, ovat kielteisempiä lastaan kohtaan, kun taas isät joiden aviollinen tyytyväisyys on korkea, ilmaisevat useammin myönteisiä tunteita ja heidän vuorovaikutuksensa lapsen kanssa on sensitiivisempää (Belsky ym., 1991). Avioliittoonsa tyytymättömien isien on havaittu suhtautuvan kielteisemmin tyttölapsiin kuin poikalapsiin, minkä ajatellaan johtuvan siitä, että isät heijastavat parisuhdetyytymättömyytensä tyttölapsiin (Kerig ym., 1993). Tutkijat ovat arvelleet, että ulkopuoliset tekijät vaikuttavat isyyteen enemmän kuin äitiyteen, koska isän rooli ei ole yhtä selkeästi määritelty sosiaalisena ilmiönä kuin äidin rooli. Toisaalta isät saattavat helpommin sekoittaa roolinsa aviomiehenä ja isänä, kun taas naiset onnistuvat pitämään vaimon ja äidin roolit selkeämmin erillisinä (Belsky ym., 1991). On myös arveltu, että jotkut isät ovat vähemmän perheeseen ja parisuhteeseen suuntautuneita, jolloin sekä parisuhteen laatu että vanhemmuuden laatu ovat alhaisia (Gable ym., 1992). Aviollisen ristiriidan seurauksena isien on havaittu vetäytyvän helpommin kuin äitien suhteestaan lapseen, mikä heikentää isän vanhemmuuden laatua (Coiro & Emery, 1998). Kaczynski ym. (2006) osoittivat kuitenkin, että aviollisten ristiriitojen ja vanhemmuuden välillä havaittu vahvempi yhteys isillä kuin äideillä on havaittavissa vain silloin kun tarkastellaan isien suhdetta poikiin.

Parisuhde ja vanhemmuus lapsen kehityksen ja hyvinvoinnin muovaajina

Perheen merkitystä lapselle on tutkittu paljon, koska perheen rooli lapsen kehityksen suuntaajana ja hyvinvoinnin lähteenä on niin keskeinen. Aiemmat tutkimukset taustatekijöiden yhteydestä lapsen kehitykseen ovat paljastaneet, että onnistuneeseen kehitykseen, kuten käyttäytymishäiriöiden vähäiseen määrään, ovat yhteydessä muun muassa korkea sosioekonominen status (Benzies, Harrison, & Magill-Evans, 1998; Roosa, Fitzgerald, & Carlson, 1982) sekä äidin korkea koulutustaso ja perheen hyvä tulotaso (Pevalin, Wade, & Brannigan, 2003; Philliber & Graham, 1981). Äidin iän vaikutusta lapsen kehitykseen on myös tutkittu runsaasti. Useissa tutkimuksissa on havaittu teiniäitiyden olevan lapsen kehityksen kannalta kielteinen asia (ks. Brooks-Gunn & Furstenberg, 1986). On kuitenkin

kin osoitettu, että ikä itsessään ei ole uhkatekijä lapsen kehitykselle, vaan ikään usein yhteydessä olevat sosioekonomiset tekijät (Philliber & Graham, 1982; Roosa, 1982). Korkealla aviollisella tyytyväisyydellä (Harold, Shelton, Goeke-Morey, & Cummings, 2004; Howes & Markman, 1989; Papp, Goeke-Morey, & Cummings, 2004) ja hyväksi arvioidulla vanhemmuudella (Papp, Cummings, & Goeke-Morey, 2005) on osoitettu olevan yhteys lapsen onnistuneeseen kehitykseen ja hyvinvointiin. Usein parisuhde ja vanhemmuus kietoutuvat toisiinsa niin, että ne vaikuttavat yhdessä tai toistensa kautta lapsen kehitykseen ja hyvinvointiin (Gable ym., 1992). Seuraavaksi perehdytään tarkemmin parisuhteen, vanhemmuuden ja lapsen kehityksen välisiin yhteyksiin.

Useissa tutkimuksissa on osoitettu, että tasapainoinen avioliitto on yhteydessä lapsen hyvinvointiin ja onnistuneeseen kehitykseen (ks. Fincham, 1998; Gable ym., 1992). Esimerkiksi vanhempien aviollisten konfliktien tai alhaiseksi koetun parisuhteen laadun on havaittu olevan yhteydessä käyttäytymisen ongelmiin leikki-ikäisillä (Benzies ym., 1998) ja kouluikäisillä lapsilla (Kaczynski ym., 2006). Benzies, Harrison ja Magill-Evans (2004) havaitsivat, että isän alhainen parisuhteen laatu lapsen vauvaiässä ennustaa lapsen käyttäytymisen ongelmien runsautta lapsen ollessa seitsemän vuoden ikäinen. Tutkijat arvelivat, että aviollisten ristiriitojen seurauksena isät helposti vetäytyvät perheestä, mikä saattaa lisätä riskiä myöhemmille käyttäytymisen ongelmille. Vastaavasti äideillä ennen avioliittoa koetun korkean aviollisen tyytyväisyyden, vähäisen konfliktien määrän ja myönteisen vuorovaikutuksen on havaittu olevan yhteydessä lapsen turvalliseen kiintymykseen lapsen ollessa 3–5-vuoden ikäinen, kun taas isillä ennen avioliittoa koettujen aviollisten konfliktien runsaan määrän ja huonon vuorovaikutuksen laadun on havaittu olevan yhteydessä lapsen riippuvuuteen 3–5-vuoden iässä (Howes & Markman, 1989). Onnellisesti naimisissa olevilla vanhemmilla on havaittu olevan useammin turvallisesti vanhempiinsa kiinnittyneitä lapsia, kun taas onnettomassa avioliitossa elävien vanhempien lasten on havaittu olevan useammin turvattomasti kiintyneitä (Goldberg & Easterbrooks, 1984).

Magill-Evans ja Harrison (2001) havaitsivat, että lapsen levottomuuden aikaansaama korkea stressi äidillä ennustaa lapsen heikkoa kielenkehitystä neljän vuoden iässä. Benzies ym. (2004) taas havaitsivat, että lapsen vauvaiän levottomuuden aikaansaama stressi äidillä ennustaa lapsen käyttäytymishäiriöitä seitsemän vuoden iässä. Sen sijaan isillä vanhemmuuteen liittyvän stressin alhaisen määrän vauvaiässä havaittiin olevan yhteydessä käyttäytymisen ongelmien runsaaseen määrään lapsen ollessa seitsemän vuoden ikäinen. Tutkijat arvelivat, että äideille on saattanut muodostua jo vauvaiässä pysyvä kielteinen käsitys lapsesta, joka ei välttämättä ole yhteydessä lapsen todelliseen käyttäytymiseen, mutta vaikuttaa äidin arvioon omasta vanhemmuudesta lapsen vauvaiässä ja lapsesta tä-

män ollessa seitsemän vuoden ikäinen. Vaihtoehtoisesti tutkijat arvioivat, että äitien havainnot lapsen levottomuudesta ja käyttäytymishäiriöistä ovat aitoja ja kuvaavat ongelmien pysyvyyttä vauvaiästä seitsemän vuoden ikään. Vauvaiässä äidit usein kantavat suuremman vastuun lapsen hoitamisesta, minkä tutkijat arvelivat vaikuttavan isän vähäiseen vanhemmuuteen liittyvään stressiin. Vaihtoehtoisesti lapsenhoitoon aktiivisesti osallistuvat isät saattavat kokea suurempaa vanhemmuuteen liittyvää stressiä, mutta samalla isän osallistuvuus saattaa vähentää myöhempiä käyttäytymisen ongelmia.

Parisuhteeseen vaikuttavat tekijät

Rakastumisen ajatellaan olevan hyvän parisuhteen lähtökohta. Jallinojan (2000) mukaan rakkaus on parisuhteen alussa usein voimakasta, ja vähitellen tunne laimenee ja muuttuu arkiseksi. Kun suhteen alussa koettu huuma ei enää kannattele parisuhdetta, tarvitaan muita tekijöitä pitämään suhdetta koossa. Tärkeä tekijä parisuhteen kannalta on puolisoitten yhteensopivuus. Tämä yhteensopivuus pyritään nykyään varmistamaan tutustumalla toiseen perusteellisesti ennen avioliittoa. Avioerotilastojen tarkastelu kuitenkin paljastaa, että yhteensopivuuden varmistamisessa ei aina onnistuta: avioliitot päättyvät yhä useammin eroon (Tilastokeskus, 2007). On kuitenkin myös parisuhteita, jotka jatkuvat onnellisina läpi elämän. Seuraavaksi tarkastellaan niitä tekijöitä, jotka tekevät parisuhteesta onnellisen.

Avioliiton keston on havaittu olevan kielteisesti yhteydessä aviolliseen tyytyväisyyteen: mitä kauemmin avioliitto on kestänyt, sitä tyytymättömämpiä puoliset ovat avioliittoonsa (Jose & Alfons, 2007; Umberson, Williams, Power, Chen, & Campbell, 2005). Kurdek (1999) kuitenkin osoitti aviollisen tyytyväisyyden vaihtelevan avioliiton eri vaiheissa. Kurdekin tutkimuksessa, jossa seurattiin tuoreiden avioparien aviollista tyytyväisyyttä kymmenen ensimmäisen avioliittovuoden aikana, tyytyväisyys avioliittoon laski ensimmäisen neljän vuoden aikana nopeasti. Tätä vaihetta seurasi noin neljän vuoden mittainen vakaa vaihe, jonka jälkeen aviollinen tyytyväisyys jälleen heikkeni. Levenson ym. (1994) havaitsivat, että aviollinen vuorovaikutus on myönteisempää 60–70-vuoden iässä olevilla pariskunnilla kuin 40–50-vuoden iässä olevilla pariskunnilla. Arvioon parisuhteen laadusta voi vaikuttaa se, tarkastellaanko parisuhdetta tulevaan vai menneeseen katsoen. Onkin havaittu, että kun puoliset tarkastelevat avioliittoaan jälkikäteen, aviollinen tyytyväisyys arvioidaan

korkeammaksi avioliiton alkuvaiheessa ja tutkimuksen loppuvaiheessa ja alhaisimmaksi noin 20:n avioliittovuoden kohdalla (Vaillant & Vaillant, 1993). Kun avioparit tarkastelivat tässä tutkimuksessa avioliittoaan tulevaan suuntautuneesti, aviollinen tyytyväisyys oli melko pysyvää koko tutkimuksen ajan. Vaikka on osoitettu, että parisuhteen laatu heikkenee ajan myötä, on myös havaittu, että avioliiton solmiminen nuorella iällä tai avioliiton tuoreus ovat yhteydessä avioliiton epävakauteen ja avioeroon (Belsky & Rovine, 1990; Larson & Holman, 1994; Mott & Moore, 1979). Lisäksi on havaittu, että mitä korkeampi on omien vanhempien parisuhteen laatu, sitä korkeampi on aikuisen lapsen parisuhteen laatu (Larson & Holman, 1994). Samoin omien vanhempien avioeron on havaittu lisäävän avioeron riskiä omassa liitossa (Amato, 1996; Amato & DeBoer, 2001).

Persoonallisuuden piirteiden samanlaisuuden on havaittu olevan yhteydessä korkeaan aviolliseen tyytyväisyyteen (Luo & Klohn, 2005). Spotts ym. (2005) kaksostutkimuksessa osoitettiin, että vaimon optimistisuus lisäsi ja aggressiivisuus vähensi aviollista tyytyväisyyttä sekä vaimoilla että miehillä. Miehen persoonallisuudella ei havaittu olevan yhtä suurta merkitystä vaimon aviolliseen tyytyväisyyteen kuin vaimon persoonallisuudella. Enemmän vaikutusta osoitettiin kuitenkin olevan ympäristöön liittyvillä tekijöillä, kuten sillä, millaisen puolison on valinnut. Barelds (2005) taas osoitti, että neuroottisuus ja sosiaalinen ahdistuneisuus ovat yhteydessä aviolliseen tyytymättömyyteen sekä miehillä että vaimoilla. Ulospäinsuuntautuneisuus ja alhainen sosiaalinen ahdistuneisuus sen sijaan olivat yhteydessä korkeaan aviolliseen tyytyväisyyteen. On myös osoitettu, että puolison tuen lisääntyminen on yhteydessä aviollisen tyytyväisyyden lisääntymiseen (Purdom, Lucas, & Miller, 2006).

Vuorovaikutus on keskeisessä asemassa kun tarkastellaan parisuhdetyytyväisyyttä, ja siksi se onkin ollut laajalti tutkijoiden kiinnostuksen kohteena. Hyvän vuorovaikutuksen (Litzinger & Gordon, 2005) ja myönteisten tunteiden osoittamisen konfliktitilanteissa (Gottman, Coan, Carrere, & Swanson, 1998) on havaittu olevan yhteydessä parisuhdetyytyväisyyteen ja onnellisuuteen avioliitossa. Vastaavasti myönteisten tunteiden vähyyden ja kielteisten ongelmanratkaisukeinojen paljouden on havaittu olevan yhteydessä aviollisen tyytyväisyyden heikkenemiseen (Johnson ym., 2005; Levenson, Carstensen, & Gottman, 1994). Kuitenkin vaimon vihaisuudella on havaittu olevan myönteisiä vaikutuksia avioliittoon sopeutumiselle kun elämässä on paljon kielteisiä tapahtumia, kun taas miehillä huumorin on havaittu vaikuttavan kielteisesti avioliiton pysyvyyteen ja lisäävän avioeron riskiä kun elämään liittyy paljon kielteisiä kokemuksia (Cohan & Bradbury, 1997). Tutkijat arvelivat, että vaimon vihaisuus lisää halua saada ristiriidat ratkaistua. Toisaalta miehen huumorin ajateltiin viestittävän sitoutumattomuutta ongelmanratkaisuun. Gottman ja Krokoff (1989) havaitsivat saman-

suuntaisesti, että vaimoilla vihaisuus ja halveksunta ongelmanratkaisutilanteissa olivat yhteydessä aviollisen tyytyväisyyden lisääntymiseen, kun taas surullisuus ja pelko ongelmanratkaisutilanteissa olivat yhteydessä aviollisen tyytyväisyyden alenemiseen. Näin oli kuitenkin vain jos tarkasteltiin tyytyväisyyttä kolmen vuoden aikavälillä. Tutkimushetken aviolliseen tyytyväisyyteen vaimojen vihaisuus ja halveksunta vaikuttivat kielteisesti. Puolustautuneisuus, itsepäisyys ja vetäytyminen erityisesti miesten kohdalla olivat tässä tutkimuksessa kolmen vuoden aikavälillä yhteydessä aviollisen tyytyväisyyden heikkenemiseen sekä miehillä että vaimoilla.

Vuorovaikutuksen lisäksi seksuaalisen tyytyväisyyden on osoitettu olevan keskeinen aviolliseen tyytyväisyyteen yhteydessä oleva tekijä (esim. Yeh, Lorenz, Wickrama, Conger, & Elder, 2006). Litzingerin ja Gordonin (2005) tutkimuksessa havaittiin kuitenkin, että seksuaalisella tyytyväisyydellä ei ole merkitystä aviolliselle tyytyväisyydelle, mikäli puolisojen välinen vuorovaikutus toimii. Vastaavasti seksuaalinen tyytyväisyys voi kompensoida huonon vuorovaikutuksen merkitystä aviollisen tyytyväisyyden kokemisessa.

Tutkijat ovat olleet kiinnostuneita myös siitä, miten erilaiset perheen ja puolisojen ominaisuuksiin liittyvät tekijät ovat yhteydessä parisuhdetyytyväisyyteen. Tutkimuksissa on havaittu, että ensimmäisessä avioliitossaan olevat ovat tyytymättömämpiä avioliittoonsa kuin henkilöt, jotka ovat jo aiemmin olleet naimisissa (Jose & Alfons, 2007). Miesten on osoitettu olevan keskimäärin tyytyväisempiä avioliittoonsa kuin naisten (Ahlborg, Dahlöf, & Hallberg, 2005; Jose & Alfons, 2007). Myös lapset vaikuttavat parisuhteen laatuun. Niillä pariskunnilla, joilla oli biologisia lapsia, parisuhteen laadun heikkenemisen on havaittu olevan voimakkaampaa kuin lapsettomilla pariskunnilla tai pariskunnilla joilla on adoptiolapsia (Kurdek, 1999). Lasten määrän on osoitettu olevan yhteydessä parisuhteen laatuun niin, että mitä enemmän henkilöllä on lapsia, sitä tyytymättömämpi hän on parisuhteeseensa (Clark-Nicolas & Gray-Little, 1991; Twenge, Campbell, & Foster, 2003). Purdom ym. (2006) havaitsivat, että pienten lasten vanhemmat kokivat hyvinvointinsa alhaisemmaksi kuin vanhempien lasten vanhemmat tai pariskunnat joilla ei ollut lapsia. Parisuhdetyytyväisyyden voimakkaampaa heikkenemistä on havaittu niillä pariskunnilla, joiden raskaus ei ole ollut suunniteltu tai jotka ovat saaneet tyttölapsen (Cox, Paley, Burchinal, & Payne, 1999). Hedelmällisyshoitoja saaneiden pariskuntien on osoitettu olevan yhtä tyytyväisiä tai jopa tyytyväisempiä parisuhteeseensa kuin spontaanisti hedelmöittyneiden (Greil, 1997; Peterson, Newton, & Rosen, 2003). On myös havaittu, että miehen osallistuminen lastenhoitoon hidastaa parisuhdetyytyväisyyden heikkenemistä (Levy-Shiff, 1994).

Sosioekonomisten tekijöiden yhteys parisuhteeseen on myös ollut tutkijoiden kiinnostuksen kohteena. Kurdek (1993b) osoitti, että suhde päättyy useammin eroon silloin, jos miehen tai vaimon tulot ovat alhaiset suhteen alkaessa tai vaimon koulutustaso ei ole korkea. Mott ja Moore (1979) havaitsivat miehen korkean tulotason ja työvuosien runsaan määrän olevan yhteydessä alhaisempaan avioeron riskiin. Useissa muissakin tutkimuksissa on saatu viitteitä siitä, että korkea tulotaso ja koulutus sekä runsas työvuosien määrä ovat yhteydessä korkeampaan parisuhdetyytyväisyyteen ja alhainen tulotaso ja koulutus alhaiseen tyytyväisyyteen (Belsky & Rovine, 1990; Larson & Holman, 1994). Aviollisen tyytyväisyyden on kuitenkin havaittu heikkenevän voimakkaammin niillä pariskunnilla, joiden sosioekonominen status on korkeampi (Twenge ym., 2003). Toisaalta on havaittu, että kokemus omien taloudellisten resurssien riittävydestä on selkeämmin yhteydessä parisuhdetyytyväisyyteen kuin se millaiset tulot ja millainen koulutus tai työ yksilöllä todellisuudessa on (Clark-Nicolas & Gray-Little, 1991).

Useat tekijät siis vaikuttavat parisuhteen onnistumiseen. Olennaista parisuhteen onnistumisessa lieinee kuitenkin se, mitkä tekijät yksilö kokee parisuhteessa itselleen tärkeiksi ja kuinka tyytyväinen hän näihin tekijöihin omassa suhteessaan on. Kuten jo alussa mainittiin, muutokset kuormittavat myös parisuhdetta. Koska parisuhteen muutokset vanhemmuuteen siirtymisen vaiheessa ovat olleet laajan kiinnostuksen kohteena, seuraavaksi tarkastellaan millaisia muutoksia parisuhteessa tapahtuu kun perheeseen syntyy ensimmäinen lapsi.

Parisuhteen muutoksen vanhemmuuteen siirtymisen vaiheessa

Vanhemmuuteen siirtymisen on useissa tutkimuksissa havaittu heikentävän parisuhteen laatua (esim. Elek, Hudson, & Bouffard, 2003; Levy-Shiff, 1994; Schulz ym., 2006; Umberson ym., 2005). On muun muassa havaittu, että konfliktien määrä ja erimielisyydet kotitöistä ja lapsenhoidosta lisääntyvät (Glade, Bean, & Vira, 2005) ja yhteisten aktiviteettien määrä vähenee (Kurdek, 1993a). Myös myönteisen vuorovaikutuksen määrän (MacDermid, Huston, & McHale, 1990) ja tunteiden ilmaisemisen (Kurdek, 1993a) on havaittu vähenevän lapsen syntymän myötä. Väestöliiton tutkimuksessa (Paajanen, 2005) vastaajat raportoivat vanhemmuuteen siirtymisen aiheuttaneen väsymystä, vapauden menetystä, yksinäisyyttä, taloudellisen tilanteen heikentymistä ja yhteisen ajan vähyyttä.

Yhteys vanhemmuuteen siirtymisen ja parisuhdetyytyväisyyden välillä ei kuitenkaan ole näin yksiselitteinen. Huolimatta siitä, että parisuhteen laadun on havaittu heikkenevän vanhemmuuteen siirtäessä, joillakin pariskunnilla parisuhdetyytyväisyyden on havaittu pysyvän samana tai jopa lisääntyvän vanhemmuuteen siirtymisen vaiheessa (esim. Guttman & Lazar, 2004; Paajanen, 2005). Siksi tutkijat ovatkin olleet kiinnostuneita siitä, mitkä tekijät vaikuttavat parisuhdetyytyväisyyden muutoksiin vanhemmuuteen siirtymisen vaiheessa. Tutkimuksissa on muun muassa havaittu, että parisuhdetyytyväisyyden heikkeneminen on voimakkaampaa naisilla kuin miehillä (Levy-Shiff, 1994; Twenge ym., 2003; Umberson ym., 2005). Shapiro, Gottman ja Carrère (2000) havaitsivat miehen kiintymyksen, miehen vaimolle osoittaman ihailun ja tietoisuuden vaimosta ja suhteesta olevan yhteydessä vaimon parisuhdetyytyväisyyden pysyvyyteen. Myös vaimon tietoisuuden parisuhteesta ja miehen elämästä havaittiin tutkimuksessa olevan yhteydessä vaimon parisuhdetyytyväisyyteen. Miehen negatiivisuus vaimoan kohtaan, miehen pettymys avioliittoon tai oman elämän kokeminen kaotettiseksi sen sijaan olivat tässä tutkimuksessa yhteydessä vaimon tyytyväisyyden laskuun vanhemmuuteen siirtymisen vaiheessa.

Tutkimuksissa on havaittu, että parisuhteen laatu heikkenee usein myös niillä pariskunnilla, jotka eivät hanki lapsia (Kurdek, 1993a). Lapsia saaneiden pariskuntien aviollisen tyytyväisyyden on kuitenkin havaittu heikkenevän voimakkaammin (Twenge ym., 2003) tai heikkenemisen on havaittu olevan erilaista (Kurdek, 1993a; MacDermid ym., 1990; McHale & Huston, 1985) kuin niillä pariskunnilla, jotka eivät hanki lapsia. On havaittu, että erityisesti naisilla aviollisen tyytyväisyyden voimakkaampi heikkeneminen voi osittain johtua siitä, että lapsia hankkivat naiset ovat alun perin tyytyväisempiä parisuhteeseensa kuin ne jotka eivät hanki lapsia (Shapiro ym., 2000). Samoin on osoitettu, että parisuhdetyytyväisyys kohoaa raskausaikana ja heikkenee lapsen syntymän jälkeen (Salmela-Aro, Aunola, Nurmi, Saisto, & Halmesmäki, 2003).

Tutkimuksissa on saatu erilaisia tuloksia siitä, miten ikä vanhemmuuteen siirtymisen vaiheessa on yhteydessä parisuhdetyytyväisyyden muutoksiin. Umberson ym. (2005) havaitsivat vanhemmuuteen siirtymisen vaikuttavan kielteisemmin parisuhteeseen nuorella iällä ja myönteisemmin vanhalla iällä, kun taas keski-iässä vaikutukset ovat vähäisiä. Toisaalta Paajasen (2005) tutkimuksessa kolmekymppisinä vanhemmiksi tulleet kokivat parisuhdetyytyväisyyden heikkenevän voimakkaammin kuin kaksikymppisenä vanhemmiksi tulleet, jotka taas kokivat kolmekymppisiä useammin parisuhteen vahvistumista lapsen syntymän myötä.

Vanhemmuuteen vaikuttavat tekijät

Tutkimukset osoittavat, että sekä lapseen että vanhempiin liittyvät tekijät muotoilevat vanhemmuutta. Kerig ym. (1993) havaitsivat, että vanhemmuus on isillä kielteisempää silloin, kun perheeseen on syntynyt tyttö eikä poika ja kun isä on tyytymätön avioliittoonsa. Tutkijoiden mukaan kyseessä voi olla avioliittoon pettymyksen heijastaminen tyttölapsiin. Vastaavaa suhdetta äidin ja poikalapsen välillä ei löydetty. Lapsen sukupuolella on kuitenkin havaittu olevan yhteys kokemukseen vanhemmuudesta niin, että poikalasten äidit suhtautuivat myönteisemmin lapseensa ja rooliinsa äitinä kuin tyttölasten äidit, ja poikalasten isät suhtautuivat lämpimämmin, herkemmin ja vastaanottavaisemmin lapseensa kuin tyttölasten isät (Cox ym., 1989). On myös osoitettu, että poikien isät kokevat olevansa tyytyväisempiä vanhemmuuteensa ja omiin kykyihinsä lapsenhoitajina kuin tyttöjen isät lapsen ollessa kahdentoista kuukauden ikäinen, mutta ei lapsen ollessa neljän kuukauden ikäinen (Elek ym., 2003). On kuitenkin havaittu, että äideillä on taipumus tarjota tyttölapsille parempaa hoivaa kuin poikalapsille (Baharudin & Luster, 1998).

Äidin korkean älykkyyden on havaittu olevan yhteydessä hyviin sosiaalisiin ja aineellisiin olosuhteisiin kotona (Baharudin & Luster, 1998) ja onnistuneeseen vanhemmuuteen nuorilla äideillä (Whiteside-Mansell, Pope, & Bradley, 1996). Korkeasti koulutettujen äitien on osoitettu valmistautuvan paremmin vanhemmuuteen, mikä vaikuttaa myönteisesti vanhemmuuden laatuun (Simons, Whitbeck, Conger, & Melby, 1990). Isillä ei tutkimuksessa havaittu vastaavaa yhteyttä. On myös saatu viitteitä siitä, että korkea sosioekonominen status (Philliber & Graham, 1981; Woodworth, Belsky, & Crnic, 1996) ja taloudellinen turvallisuus (Baharudin & Luster, 1998; Leinonen, Solantaus, & Punamäki, 2003) olisivat yhteydessä hyvään vanhemmuuteen ja kodin sosiaalisiin olosuhteisiin, mutta toisaalta köyhyydellä ei ainakaan nuorilla äideillä Whiteside-Mansellin ym. (1996) tutkimuksessa havaittu olevan yhteyttä vanhemmuuden laatuun. Lisäksi on osoitettu, että taloudelliset paineet eivät vaikuta vanhemmuuteen suoraan, vaan äideillä niiden on havaittu heikentävän parisuhteen laatua ja isillä saavan aikaan masentuneisuutta ja vaikuttavan kielteisesti käsityksiin lapsesta, mikä taas vaikuttaa lapsen ja vanhemman väliseen suhteeseen kielteisesti (Simons ym., 1990). On näyttöä siitä, että äidin iän myötä vanhemmuuden laatu paranee (ks. Belsky, 1984). Baharudin ja Luster (1998) havaitsivat, että äidin korkea ikä ensimmäisen lapsen syntyessä ennustaa kodin hyviä aineellisia ja sosiaalisia olosuhteita lapsen ollessa 6–8-vuoden ikäinen. Kuitenkaan kaikissa tutki-

muksissa yhteyttä äidin iän ja vanhemmuuden laadun välillä ei ole pystytty osoittamaan (Philliber & Graham, 1981; Whiteside-Mansell ym., 1996).

Persoonallisuuden piirteiden yhteys vanhemmuuden laatuun on kiinnostanut tutkijoita. Isän ulospäin suuntautuneisuuden ja alhaisen neuroottisuuden on havaittu olevan yhteydessä hyvään isyyteen (Woodworth ym., 1996). Yhteys ei ole kuitenkaan yksipuolinen, vaan lapsen vaikean temperamentin on vastaavasti havaittu olevan yhteydessä huonoksi arvioituun vanhemmuuteen (ks. Belsky, 1984). Myös hedelmällisyshoitojen vaikutusta kokemukseen vanhemmuudesta on tutkittu. Kun hedelmällisyshoitoja saaneita pariskuntia on vertailtu spontaanisti hedelmöittyneisiin pariskuntiin, on havaittu, että hedelmällisyshoitoja saaneet äidit kokevat vanhemmuutensa myönteisemmäksi kuin normaalisti hedelmöittyneet äidit (Repokari ym., 2006). Isien vanhemmuuteen hedelmällisyshoidoilla ei havaittu olevan yhtä suurta vaikutusta. Lisäksi Repokarin ym. (2006) tutkimuksessa havaittiin synnytyskomplikaatioiden vaikuttavan kielteisesti äitien arvioon omasta vanhemmuudesta.

Tutkimuskysymykset

Tämän tutkimuksen tarkoituksena on tarkastella perhettä vanhemmuuteen siirtymisen vaiheessa. Erityisesti keskitytään parisuhteeseen, vanhemmuuteen ja lapsen kehitykseen ensimmäisen elinvuoden aikana. Tutkimuksessa pyritään vastaamaan seuraaviin kysymyksiin:

1. Miten parisuhteen laatu muuttuu lapsen ensimmäisen elinvuoden aikana naisilla ja miehillä, ja millaisia eroja naisten ja miesten parisuhdetyytyväisyydessä on?

Hypoteesina on, että parisuhteen laatu heikkenee sekä miehillä että naisilla, mutta miesten oletetaan olevan tyytyväisempiä parisuhteeseensa kuin naisten.

2. Miten parisuhteen laatu ennustaa vanhemmuuden laatua vanhemmuuteen siirtymisen vaiheessa miehillä ja naisilla?

Hypoteesina on, että hyväksi koettu parisuhde on yhteydessä hyväksi koettuun vanhemmuuteen ja huonoksi koettu parisuhde huonoon vanhemmuuteen. Parisuhteen ja vanhemmuuden välisen yhteyden oletetaan olevan voimakkaampi miehillä kuin naisilla. Vaihtoehtoisena hypoteesina on, että huonoksi koettu parisuhde on yhteydessä hyvään vanhemmuuteen. Tällöin yhteyden oletetaan tulevan esiin vain naisilla.

3. Miten parisuhteen ja vanhemmuuden laatu ovat yhteydessä lapsen kehitykseen lapsen ensimmäisen elinvuoden aikana?

Hypoteesina on, että isillä parisuhteen laatu ja äideillä vanhemmuuden laatu on yhteydessä arvioon lapsen kehityksestä.

4. Mitkä perhe- ja taustatekijät ovat yhteydessä parisuhteen ja vanhemmuuden laatuun vanhemmuuteen siirtymisen vaiheessa ja millaisia yhteydet ovat?

2. MENETELMÄT

Osallistujat ja tutkimuksen toteutus

Osallistujat

Tutkimukseen osallistui 746 avio- tai avoliitossa olevaa pariskuntaa, joista 367 (49.2 %) oli saanut hedelmöityshoitoja ja 379 (50.8 %) oli hedelmöittänyt normaalisti. Tutkimukseen osallistuneet naiset olivat iältään 20–44-vuotiaita (ka = 33.13, kh = 3.51) ja miehet 23–58-vuotiaita (ka = 34.47, kh = 4.86). Pariskunnat olivat tutkimuksen alkaessa olleet yhdessä keskimäärin 8.51 vuotta (kh = 4.56). Suurin osa vastaajista (70.7 % naisista ja 71.2 % miehistä) oli naimisissa. Ensisynnyttäjiä naisista oli vajaa puolet (45.9 %). Vajaalla kolmasosalla (30.9 %) naisista oli korkeakoulututkinto ja alle puolella (43.0 %) opistotasoinen koulutus. Reilulla kymmenesosalla naisista (14.3 %) oli ammatillinen koulutus ja vajaalla kymmenesosalla (9.4 %) ei ollut ammatillista koulutusta. Työttömiä tai opiskelijoita naisissa oli muutamia (2.3 %). Myös miehistä noin kolmasosalla (34.4 %) oli korkeakoulututkinto. Opistotasoinen koulutus oli vajaalla kolmasosalla (30.3 %) ja ammattikoulutus noin neljäsosalla (24.5 %). Kymmenesosalla (9.8 %) miehistä ei ollut ammatillista koulutusta ja työttömiä tai opiskelijoita miehissä oli muutamia (1.0 %).

Tutkimuksen toteutus

Tutkimusaineistona käytettiin vuonna 1999 alkaneeseen tutkimusprojektiin kerättyä aineistoa (ks. Punamäki ym., 2006; Repokari ym., 2005; Repokari ym., 2006). Tutkimusprojektiin tarkoituksena on ollut seurata lapsen varhaisten kokemusten yhteyttä lapsen kehitykseen monitasoisesti. Aineisto koostuu HYKS:n naistenklinikan rutiini ultraäänitutkimukseen tulleista vapaaehtoisista odottavista äideistä sekä heidän puolisoistaan ja lapsesta, sekä onnistuneessa hedelmöityshoidossa Väestöliiton

Helsingin, Oulun, Turun ja HYKS:n naistenklinikalla olleista pariskunnista ja heidän lapsestaan. Kaksosraskaudet ja aiempia hedelmöityshoitoja saaneet jätettiin tutkimuksen ulkopuolelle. Tutkimukseen otettiin vain suomea puhuvia pariskuntia.

Seurantatutkimuksen aineisto kerättiin kolmessa vaiheessa: 18.–20. raskausviikolla (T1), lapsen ollessa kahden kuukauden ikäinen (T2) ja lapsen ollessa kahdentoista kuukauden ikäinen (T3). Kaikkiin tutkimuksen vaiheisiin osallistui naisista 521 (69.8 %) ja miehistä 476 (63.8 %). Tutkimuksen keskeyttäneet naiset eivät eronneet kaikkiin tutkimuksen vaiheisiin osallistuneista naisista iän, parisuhteen keston, lasten määrän, sosioekonomisen statuksen tai aiempien avioliittojen määrän suhteen. Tutkimuksen keskeyttäneet miehet sen sijaan erosivat tutkimuksen kaikkiin vaiheisiin osallistuneista miehistä aiempien liittojen määrän ($\chi^2(1, 746) = 4.38, p < .05$) ja aiempien lasten määrän suhteen ($\chi^2(1, 746) = 6.93, p < .01$). Miehet, joilla oli aiempia liittoja tai aiempia lapsia keskeyttivät tutkimuksen useammin kuin miehet, joille avioliitto tai lapsi oli ensimmäinen.

Tutkimukseen osallistuneille miehille ja naisille lähetettiin kyselylomakkeet ja heitä ohjeistettiin vastaamaan kysymyksiin itsenäisesti ilman puolison avustusta. Tutkimuksen eri vaiheissa osallistujilta varmistettiin ennen lomakkeiden lähettämistä, että he haluavat edelleen olla mukana tutkimuksessa. Osallistujat palauttivat lomakkeet valmiiksi maksetuissa kirjekuorissa. Tutkimuksella on eettisen lautakunnan hyväksyntä.

Mittarit ja muuttujat

Taustatiedot

Taustatiedot kerättiin tutkimuksen ensimmäisessä vaiheessa. Osallistujilta kysyttiin ikä, parisuhteen ja avioliiton kesto sekä koulutus. Koulutus on tässä jaettu viiteen luokkaan: (1) korkeakoulutus (2) opistotasoinen koulutus (3) ammatillinen koulutus (4) ei ammattikoulutusta (5) palkaton, ammattitaidoton tai opiskelija. Lisäksi tiedusteltiin onko vastaajilla aiempia liittoja tai lapsia. Pariskunnat voitiin myös jakaa kahteen ryhmään sen mukaan ovatko he saaneet hedelmöityshoitoja vai eivät.

Parisuhteen laatu

Parisuhteen laatua mitattiin Dyadic Adjustment Scale -mittarilla (DAS: Spanier, 1976), joka sisältää neljä osa-aluetta: tyytyväisyys, koheesio, konsensus ja tunteiden ilmaisu. Mittari on itsearviointilomake, joka koostuu 32 osiosta. Osioissa 1–15 vastaajan tulee arvioida kuinka usein hän on samaa tai eri mieltä puolisonsa kanssa esimerkiksi raha-asioissa, yhdessä vietetyn ajan määrässä tai urapäätöksissä (0 = aina eri mieltä; 5 = aina samaa mieltä). Osiot 16–24 koostuvat väittämistä, joissa vastaajan tulee arvioida kuinka usein kysyttyä asiaa tapahtuu (0 = ei koskaan; 5 = kaiken aikaa). Väittämät koskevat esimerkiksi uskoutumista kumppanille tai suhteen lopettamisen pohdiskelua. Väittämässä 25–28 vastaajan tulee arvioida kuinka usein puolisoit esimerkiksi nauravat yhdessä tai keskustelevat yhdessä rauhallisesti (0 = ei koskaan; 5 = useammin kuin kerran päivässä). Kysymyksissä 29 ja 30 vastaajan tulee arvioida onko puolisoilla ollut erimielisyyksiä viimeisen muutaman viikon aikana seksuaalisuuteen tai rakkauden osoittamiseen liittyvissä asioissa (0 = kyllä; 1 = ei). Kysymys 31 koskee onnellisuutta parisuhteessa (0 = erittäin onneton; 6 = täydellisen onnellinen) ja kysymys 32 mittaa halua onnistua parisuhteessa (0 = suhde ei voi koskaan onnistua; 5 = haluan epätoivoisesti että suhde onnistuu). Korkea pistemäärä viittaa korkeaan parisuhteen laatuun.

Tässä tutkimuksessa tutkittavat vastasivat parisuhteen laatua koskevaan kyselyyn lapsen ollessa kahden ja kahdentoista kuukauden ikäinen. Parisuhteen laatua kuvaavasta DAS -mittarista analyyseissa käytettiin summamuuttujaa, jossa kaikki mittarin osiot on huomioitu. Spanierin (1976) tutkimuksessa kaikki osiot sisältävän summamuuttujan Cronbachin alfa arvo oli .96, joten muuttujan reliabiliteetin voidaan olettaa olevan suhteellisen korkea myös tässä aineistossa. Silmämääräisesti tarkasteltuna tässä tutkimuksessa käytetyt parisuhteen laatua kuvaavat muuttujat olivat melko normaalisti jakautuneita. Tilastollisissa tarkasteluissa mikään parisuhteen laatua kuvaavista muuttujista ei kuitenkaan ollut normaalisti jakautunut (Kolmogorov-Smirnov, $p < .05$). Metsämuurosen (2001) mukaan tässä käytetty Kolmogorov-Smirnovin testi on kuitenkin herkkä hylkäämään normaalijakaumaoletuksen varsinkin suurissa aineistoissa, ja siksi muuttujien tarkastelussa päätettiin luottaa jakauman silmämääräiseen tarkasteluun. Parisuhteen laatua kuvaavat muuttujat hyväksyttiin analyyseihin sellaisenaan.

Vanhemmuuden laatu

Vanhempien kokemusta omasta vanhemmuudestaan mitattiin Parenting Stress Index –mittarin lyhennetyllä versiolla (PSI: Abidin, 1995; Abidin, 1992). PSI on tarkoitettu 12-vuotiaiden tai sitä nuorempien lasten vanhemmille, ja sen avulla saadaan tietoa vanhemmuuteen liittyvistä taidoista ja perheen toimivuudesta. PSI -mittarin lyhennetty versio koostuu 36 osiosta, jotka voidaan jakaa kahteen osa-alueeseen: lapseen liittyvät ominaisuudet ja vanhempaan liittyvät ominaisuudet (ks. Repokari ym., 2006). Lapseen liittyvien ominaisuuksien osa-alue koostuu hyväksyntää (acceptance), sopeutuvuutta (adaptability) ja levottomuutta (hyperactivity) mittaavista ulottuvuuksista. Vanhempaan liittyvien ominaisuuksien osa-alue koostuu vanhemmuuteen liittyvää kompetenssin tunnetta (competence), kiintymystä (attachment) ja sosiaalista yhteyttä (social affiliation) mittaavista ulottuvuuksista. Kaikki ulottuvuudet koostuvat kuudesta osiosta, joissa vastaaja arvioi kuinka samaa ja eri mieltä hän on väittämien kanssa (1 = täysin erimieltä; 5 = täysin samaa mieltä). Suuri pistemäärä viittaa hyväksi arvioituun vanhemmuuteen.

Tässä tutkimuksessa tutkittavat vastasivat vanhemmuuden laatua koskevaan kyselyyn lapsen ollessa kahden ja kahdentoista kuukauden ikäinen. Vanhemmuuden laatua kuvaavasta PSI -mittarista tässä tutkimuksessa käytettiin vain vanhempaan liittyvien ominaisuuksien ulottuvuutta, koska tavoitteena oli kartoittaa äitien ja isien käsitystä itsestään vanhempana, ei niinkään lapseen liittyviä ominaisuuksia. Vanhempaan liittyvien ominaisuuksien summamuuttujan sisäinen yhtenevyys oli hyvä (Cronbachin alfa -kertoimet naisilla .80 ja miehillä .83). Muuttujien jakaumia tarkastelemalla havaittiin, että vanhemmuutta kuvaavissa muuttujissa vastaukset olivat voimakkaasti painottuneet suuriin arvoihin. Myöskään tilastollisissa tarkasteluissa vanhemmuuden laatua kuvaavat muuttujat eivät olleet normaalisti jakautuneita (Kolmogorov-Smirnov, $p < .001$). Vanhemmuuden laatua kuvaaville muuttujille jouduttiinkin tekemään muuttujamuunnoksia, jotta esimerkiksi regressioanalyysin ja kovarianssianalyysin oletuksena oleva muuttujien normaalijakautuneisuus olisi voimassa (Metsämuuronen, 2001).

Lapsen kehitys

Lapsen kehityksellisiä saavutuksia ja hyvinvointia tiedusteltiin sekä äidiltä että isältä. Lapsen ollessa kahdentoista kuukauden ikäinen vanhemmilta kysyttiin onko lapsen nukkumis- ja ruokailurytmi säännöllinen (kyllä/ei), onko lapsi oppinut seisomaan (kyllä/ei), onko lapsi oppinut kävelemään (kävelee ilman tukea/kävelee tuettuna/ei kävele) ja onko lapsi oppinut puheen alkeita (jokeltelee paljon/jonkin verran/vähän/ei juuri lainkaan). Vanhemmilta tiedusteltiin myös lapsen hyvinvointiin ja terveyteen liittyviä tekijöitä, mutta niitä ei ole tarkasteltu tässä tutkimuksessa.

Lapsen kehitystä kahdentoista kuukauden iässä kuvaavien muuttujien soveltaminen analyyseissa osoittautui hankalaksi. Kysymykset eivät olleet kovinkaan erottelevia ja vastausten hajonta jäi vähäiseksi. Muuttujista kahdessa vastausvaihtoehtoja oli kaksi, yhdessä kolme ja yhdessä neljä, joten muuttujat jouduttiin aluksi standardoimaan, jotta niiden vertaaminen ja yhdisteleminen oli mahdollista. Lapsen rytmien säännöllisyyttä ja seisomista kuvaavat muuttujat käännettiin, jotta kaikki muuttujat saatiin samansuuntaisiksi. Lapsen kehitystä koskevista kysymyksistä muodostettiin miehille ja naisille erikseen summamuuttujat, joiden sisäinen yhtenevyys kuitenkin jäi hyvin heikoksi (Cronbachin alfa -kertoimet naisilla 0.33 ja miehillä 0.41). Summamuuttujat luokiteltiin kahteen luokkaan kuvaamaan nopeaa ja hidasta kehitystä. Jaottelun perusteena käytettiin keskiarvoa.

Aineiston analyysi

Aineistoa analysoinnissa käytettiin SPSS 15.0 tilasto-ohjelmaa. Muutoksia miesten ja naisten parisuhteen laadussa tarkasteltiin toistettujen mittausten t-testien avulla. Eroja miesten ja naisten parisuhteen laadussa tarkasteltiin riippumattomien mittausten t-testien avulla. Parisuhteen laadun yhteyttä vanhemmuuden laatuun tutkittiin lineaarisen regressioanalyysin avulla. Parisuhteen ja vanhemmuuden laadun yhteyttä lapsen kehitykseen tutkittiin ristiintaulukointien ja χ^2 -testin avulla. Tähän menetelmään päädyttiin, koska aineisto ei soveltunut logistisella regressioanalyysillä analysoitavaksi muuttujamuunnoksista huolimatta¹. Tausta- ja perhetekijöiden yhteyttä parisuhteen ja vanhemmuuden laatuun tarkasteltiin kovarianssianalyysin (ANCOVA) avulla. Kovarianssianalyysi

¹Olettamus residuaalien normaalijakautuneisuudesta ei ollut voimassa (ks. Metsämuuronen, 2001, s. 79).

valittiin menetelmäksi siitä syystä, että taustamuuttujissa oli eri asteikolla olevia muuttujia, ja kovarianssianalyysi sallii eri asteikollisten muuttujien sisällyttämisen malliin (esim. Metsämuuronen, 2001).

3. TULOKSET

Aineiston kuvailu ja parisuhteen laadun erot ja muutokset

Parisuhteen ja vanhemmuuden laatua lapsen ollessa kahden ja kahdentoista kuukauden ikäinen on kuvattu taulukoissa 1 ja 2. Keskiarvoja tarkastelemalla voidaan havaita, että naiset kokivat parisuhteensa laadun keskimäärin hieman alhaisemmaksi kuin miehet molemmissa mittauksissa. Ero miesten ja naisten parisuhdetyytyväisyydessä oli merkitsevä lapsen ollessa kahdentoista kuukauden ikäinen ($t(460) = 3.09, p < .01$) mutta ei lapsen ollessa kahden kuukauden ikäinen. Naisilla parisuhteen laatu heikkeni mittausten välillä merkitsevästi ($t(499) = 4.37, p < .001$). Miehillä sen sijaan parisuhteen laatu hieman parani mittausten välillä, mutta muutos parisuhteen laadussa ei ollut merkitsevä. Naiset arvioivat myös vanhemmuutensa laadun alhaisemmaksi kuin miehet, mutta keskiarvot eivät eronneet toisistaan merkitsevästi. Vanhemmuuden laadussa ei tapahtunut merkitseviä muutoksia lapsen ensimmäisen elinvuoden aikana miehillä tai naisilla.

Taulukko 1. Parisuhteen laadun keskiarvot, keskihajonnat sekä pienimmät ja suurimmat arvot naisilla ja miehillä lapsen ollessa kahden ja kahdentoista kuukauden ikäinen

Ryhmä	Parisuhteen laatu				
	N	ka	kh	min	max
Naiset					
Lapsi 2 kk	621	110.48	13.09	53	145
Lapsi 12 kk	504	108.95	15.67	21	141
Miehet					
Lapsi 2 kk	582	111.50	12.22	58	142
Lapsi 12 kk	470	111.82	12.67	54	145

Taulukko 2. Vanhemmuuden laadun keskiarvot, keskihajonnat sekä pienimmät ja suurimmat arvot naisilla ja miehillä lapsen ollessa kahden ja kahdentoista kuukauden ikäinen

Ryhmä	Vanhemmuuden laatu				
	N	ka	kh	min	max
Naiset					
Lapsi 2 kk	619	13.06	1.36	7	15
Lapsi 12 kk	516	13.13	1.38	6.67	15
Miehet					
Lapsi 2 kk	609	13.22	1.30	7	15
Lapsi 12 kk	480	13.23	1.32	8.17	15

Parisuhteen laadun yhteys vanhemmuuden laatuun

Parisuhteen laadun yhteyttä vanhemmuuden laatuun tutkittiin regressioanalyysin avulla. Analyysissä parisuhdetta tarkasteltiin lapsen ollessa kahden kuukauden ikäinen ja vanhemmuutta lapsen ollessa kahdentoista kuukauden ikäinen, koska haluttiin selvittää voidaanko parisuhteen laadun avulla ennustaa vanhemmuuden laatua. Ennen varsinaisia analyysieja selvitettiin korrelaatioiden ja t-testien avulla mitkä taustamuuttujista ovat yhteydessä vanhemmuuden laatuun, jotta näiden muuttujien vaikutus voitiin kontrolloida. Merkitseväksi taustamuuttujaksi osoittautui miehillä vain parisuhteen kesto ($r = .11, p < .05$)¹. Naisilla mikään taustamuuttujista ei ollut merkitsevästi yhteydessä vanhemmuuden laatuun. Parisuhteen kesto lisättiin sekä miehillä että naisilla malliin ensimmäisellä askeleella ja parisuhteen laatu toisella askeleella, koska haluttiin tarkastella kuinka paljon parisuhteen laatu yksin selittää vanhemmuuden laadusta.

¹ Analyysissä käytettiin Spearmanin järjestyskorrelaatiokerrointa, koska vanhemmuuden laatua kuvaavat muuttujat eivät olleet normaalisti jakautuneita (Kolmogorov-Smirnov, $p < .001$).

Analyyseiden tulokset on kuvattu taulukossa 3. Sekä miehillä että naisilla parisuhteen laatu ennusti merkitsevästi vanhemmuuden laatua. Hyvä parisuhde lapsen ollessa kahden kuukauden ikäinen ennusti hyvää vanhemmuutta lapsen ollessa kahentoista kuukauden ikäinen. Naisilla parisuhteen laatu selitti 21 % ja miehillä 16 % vanhemmuuden laadun vaihtelusta. Molemmissa malleissa myös parisuhteen kesto oli merkitsevästi yhteydessä vanhemmuuden laatuun.

Taulukko 3. Parisuhteen laadun ja parisuhteen keston yhteys vanhemmuuden laatuun naisilla (N = 482) ja miehillä (N = 427): regressiokertoimet, keskihajonnat sekä selityssasteet ja merkitsevyystasot regressioanalyysissä

Muuttuja	β	B	SE	R ²	ΔR^2
Naiset				.22***	.21***
Parisuhteen kesto	-.16**	-.00	.00		
Parisuhteen laatu	-.46***	-.02	.00		
Miehet				.18***	.16***
Parisuhteen kesto	-.20***	-.00	.00		
Parisuhteen laatu	-.41***	-.02	.00		

Huom. Taulukossa esitetään luvut mallin viimeiseltä askeleelta, jolloin mallissa mukana molemmat selittävät muuttujat. Vanhemmuuden laatua kuvaavalle muuttujalle on tehty muuttujamuunnoksia, ja siksi β -arvot ovat negatiivisia vaikka yhteys itsessään on positiivinen.

*** $p < .001$. ** $p < .01$.

Parisuhteen laadun ja vanhemmuuden laadun yhteys lapsen kehitykseen

Parisuhteen laadun ja vanhemmuuden laadun yhteyksiä lapsen kehitykseen tutkittiin ristiintaulukointien ja χ^2 -testin avulla. Analyysien varten jatkuvat muuttujat luokiteltiin keskiarvon perusteella kahteen luokkaan kuvaamaan hyväksi ja huonoksi koettua parisuhdetta ja vanhemmuutta. Luokittelussa käytettiin vain kahta luokkaa siitä syystä, että haluttiin välttyä liian pieniltä solufrekvensseiltä ristiintaulukoinneissa ja riippuvuustestauksissa. Parisuhdetta ja vanhemmuutta tarkasteltiin lapsen

ollessa kahden kuukauden ikäinen. Lapsen kehitystä tarkasteltiin lapsen ollessa kahdentoista kuukauden ikäinen.

Miesten ja naisten parisuhteen ja vanhemmuuden yhteyksiä lapsen kehitykseen on havainnollistettu taulukossa 4. Tilastollisissa analyyseissa parisuhteen laadun ja lapsen kehityksen välillä ei naisilla havaittu merkitsevää yhteyttä. Sen sijaan miehillä parisuhteen laadun ja lapsen kehityksen välillä havaittiin merkitsevä yhteys ($\chi^2(1, 470) = 6.87, p < .01$). Korkeaksi arvioitu parisuhteen laatu oli yhteydessä arvioon lapsen nopeasta kehityksestä ja alhaiseksi arvioitu parisuhteen laatu oli yhteydessä arvioon lapsen hitaasta kehityksestä. Vanhemmuuden laatu sen sijaan oli merkitsevästi yhteydessä lapsen kehitykseen vain naisilla ($\chi^2(1, 422) = 4.26, p < .05$). Korkeaksi arvioitu vanhemmuuden laatu oli yhteydessä arvioon lapsen nopeasta kehityksestä.

Taulukko 4. Lapsen kehitys korkeaksi ja alhaiseksi parisuhteensa ja vanhemmuutensa laadun arvioineilla naisilla ja miehillä: havaintojen määrät eri luokissa ja niiden prosentuaaliset osuudet

Muuttuja	Lapsen kehitys					
	Hidas		Nopea		Yhteensä	
	n	%	n	%	n	%
Parisuhteen laatu						
Naiset						
Alhainen	86	48.3	97	39.8	183	43.4
Korkea	92	51.7	147	60.2	239	56.6
Yhteensä	178	100	244	100	422	100
Miehet						
Alhainen	110	55.8	119	43.6	229	47.6
Korkea	87	44.2	154	56.4	241	52.4
Yhteensä	197	100	273	100	470	100
Vanhemmuuden laatu						
Naiset						
Alhainen	88	49.4	96	39.3	184	42.2
Korkea	90	50.6	148	60.7	238	57.8
Yhteensä	178	100	244	100	422	100
Miehet						
Alhainen	60	46.5	68	41.5	128	43.7
Korkea	69	53.5	96	58.5	165	56.3
Yhteensä	129	100	164	100	293	100

Tausta- ja perhetekijöiden yhteys parisuhteen ja vanhemmuuden laatuun

Tausta- ja perhetekijöistä analyyseissa tarkasteltiin lapsen sukupuolta, onko pari saanut hedelmöityshoitoja, onko vastaajilla aiempia liittoja tai lapsia, mikä on vastaajien koulutustaso, kuinka kauan parisuhde on kestänyt ja kuinka vanhoja vastaajat ovat. Parisuhteen ja vanhemmuuden laatua tarkasteltiin lapsen ollessa kahden kuukauden ikäinen. Analyyseissa on selkeyden vuoksi tarkasteltu vain muuttujien päävaikutuksia.

Muuttujien yhteyksiä parisuhteen laatuun on kuvattu taulukossa 5. Naisilla hedelmöityshoidot ja parisuhteen kesto osoittautuivat parisuhteen laatuun merkitsevästi yhteydessä oleviksi tekijöiksi. Miehillä merkitsevästi parisuhteen laatuun oli yhteydessä vain parisuhteen kesto. Hedelmöityshoitoja saaneet naiset olivat tyytyväisempiä parisuhteeseensa kuin ne, jotka eivät olleet saaneet hedelmöityshoitoja. Mitä kauemmin parisuhde oli kestänyt, sitä huonommaksi se koettiin sekä miesten että naisten keskuudessa. Naisilla parisuhteen kesto selitti 1.9 % ja miehillä 2.5 % parisuhteen laadun vaihtelusta. Naisilla hedelmöityshoidot selittivät 0.9 % parisuhteen laadun vaihtelusta.

Taulukko 5. Tausta- ja perhetekijöiden yhteydet parisuhteen laatuun naisilla (n = 525) ja miehillä (n = 463). Kovarianssianalyysin vapausasteet, F-arvot, merkitsevyystasot ja selitysosuudet

Taustamuuttuja	df	F	p	η^2
Naiset				
Lapsen sukupuoli	1, 525	.62	.43	
Hedelmöityshoidot	1, 525	4.66	.03*	.009
Aiemmat liitot	1, 525	.23	.64	
Aiemmat lapset	1, 525	.97	.33	
Koulutus	4, 525	.65	.63	
Ikä	1, 525	1.37	.24	
Parisuhteen kesto	1, 525	10.11	.00**	.019
Miehet				
Lapsen sukupuoli	1, 463	.00	.99	
Hedelmöityshoidot	1, 463	1.54	.22	
Aiemmat liitot	1, 463	.78	.38	
Aiemmat lapset	1, 463	.84	.36	
Koulutus	4, 463	.68	.61	
Ikä	1, 463	.07	.79	
Parisuhteen kesto	1, 463	11.56	.00**	.025

** p < .01. * p < .05.

Tausta- ja perhetekijöiden yhteyksiä vanhemmuuden laatuun on kuvattu taulukossa 6. Naisilla vanhemmuuden laatuun olivat merkitsevästi yhteydessä aiempien liittojen määrä ja ikä. Ne naiset, joilla oli takanaan yksi tai useampia aiempia liittoja, kokivat vanhemmuutensa paremmaksi kuin ne, jotka olivat ensimmäisessä liitossaan. Iän myötä vanhemmuuden laadun koettiin heikkenevän. Aiempien liittojen määrä selitti 1.2 % ja ikä 0.9 % vanhemmuuden laadun vaihtelusta. Miehillä mikään taustatai perhemuuttujista ei ollut merkitsevästi yhteydessä vanhemmuuden laatuun.

Taulukko 6. Tausta- ja perhetekijöiden yhteydet vanhemmuuden laatuun naisilla (n = 523) ja miehillä (n = 350). Kovarianssianalyysin vapausasteet, F-arvot, merkitsevyystasot ja selitysosuudet

Taustamuuttuja	df	F	p	η^2
Naiset				
Lapsen sukupuoli	1, 523	.12	.73	
Hedelmöityshoidot	1, 523	2.74	.10	
Aiemmat liitot	1, 523	6.46	.01*	.012
Aiemmat lapset	1, 523	1.48	.22	
Koulutus	4, 523	.78	.54	
Ikä	1, 523	4.57	.03*	.009
Parisuhteen kesto	1, 523	3.53	.06	
Miehet				
Lapsen sukupuoli	1, 350	.00	.96	
Hedelmöityshoidot	1, 350	.48	.49	
Aiemmat liitot	1, 350	.00	.96	
Aiemmat lapset	1, 350	.06	.80	
Koulutus	4, 350	.98	.42	
Ikä	1, 350	.03	.86	
Parisuhteen kesto	1, 350	.03	.87	

* $p < .05$.

4. POHDINTA

Tutkimuksen tarkoituksena oli tutkia yhteyksiä parisuhteen, vanhemmuuden ja lapsen kehityksen välillä vanhemmuuteen siirtymisen vaiheessa. Tavoitteena oli selvittää, millaisia muutoksia parisuhteen laadussa tapahtuu lapsen ensimmäisen elinvuoden aikana ja millaisia eroja naisten ja miesten parisuhdetyytyväisyydessä on. Tutkimuksessa haluttiin myös selvittää, voidaanko parisuhteen laadun avulla ennustaa vanhemmuuden laatua ja miten parisuhteen ja vanhemmuuden laatu ovat yhteydessä lapsen kehitykseen ensimmäisen elinvuoden aikana. Lisäksi tutkittiin tausta- ja perhetekijöiden yhteyttä parisuhteen ja vanhemmuuden laatuun. Seuraavaksi tarkastellaan miten tulokset sopivat aiempiin havaintoihin ja oletuksiin.

Tulosten tarkastelu

Tulokset osoittivat oletusten ja osittain aiempien tutkimustulosten (esim. Levy-Shiff, 1994) mukaisesti, että parisuhdetyytyväisyys heikkenee merkitsevästi lapsen ensimmäisen elinvuoden aikana, mutta vain naisilla. Naisilla lapsen syntymä saa usein aikaan suuremman rooliristiriidan kuin miehillä, ja lapsen hoitaminen rajoittaa usein naisten vapautta enemmän kuin miesten, mikä saa aikaan suurempaa tyytymättömyyttä avioliittoon (ks. Twenge ym. 2003). Lapsen ensimmäinen elinvuosi kuormittaa tavallisesti enemmän juuri äitiä, eivätkä äidit välttämättä koe saavansa tarpeeksi tukea puolisoltaan lapsen hoidossa ja kotitöissä (Levy-Shiff, 1994). Naisten parisuhdetyytyväisyyden on havaittu kohoavan raskausaikana (Salmela-Aro ym., 2003), ja voikin olla, että juuri siksi parisuhdetyytyväisyys heikkenee naisilla voimakkaammin. Vaikka parisuhdetyytyväisyyden heikkenemisen on osoitettu olevan voimakkaampaa naisilla kuin miehillä (ks. Twenge ym., 2003), on silti yllättävää, että miehillä parisuhdetyytyväisyydessä ei tapahtunut heikkenemistä lainkaan. Vastoin odotuksia miesten parisuhdetyytyväisyys jopa hieman kohosi, tosin ei merkitsevästi. Voi olla, että miehillä lapsen syntymän myötä tulleet muutokset arjessa eivät olleet yhtä merkittäviä kuin naisilla, eivätkä siksi kuormita parisuhdetta. Lapsen syntymä voi myös vahvistaa parisuhdetta erityisesti miehillä (Ahlborg ym., 2005).

Oletusten ja osittain aiempien tutkimusten (esim. Ahlborg ym., 2005; Jose, Alfons, 2007) mukaisesti parisuhdetyytyväisyyden havaittiin olevan naisilla merkitsevästi alhaisempaa kuin miehillä, mutta vain lapsen ollessa vuoden ikäinen. Naiset ovat saattaneet saada raskausaikana tavallista enemmän tukea mieheltään, minkä on aiemmissa tutkimuksissa havaittu olevan yhteydessä naisten parisuhdetyytyväisyyden kohoamiseen (Purdom ym., 2006). Koska naisilla parisuhdetyytyväisyys keskimäärin kohoaa raskausaikana (Salmela-Aro ym., 2003), voi olla että naisten parisuhdetyytyväisyys on ollut tavallista korkeammalla tasolla vielä kaksi kuukautta lapsen syntymän jälkeen. Naiset ovat saattaneet saada mieheltään tavallista enemmän huomiota ja hellyyttä raskausaikana ja lapsen syntymän aikaan, mikä on voinut vaikuttaa arvioon parisuhteen laadusta. Siksi ero miesten ja naisten parisuhdetyytyväisyydessä ei tullut esiin vielä lapsen ollessa kahden kuukauden ikäinen, mutta näkyi lapsen ollessa vuoden ikäinen.

Tutkimuksessa havaittiin oletusten ja osittain aiempien tutkimustulosten (esim. Cox, ym., 1989; Goldberg & Easterbrooks, 1984) mukaisesti, että hyväksi arvioitu parisuhde oli yhteydessä hyvään kokemukseen vanhemmuudesta sekä miehillä että naisilla. Tämänkin tutkimuksen tulokset tukevat siis ylitsevuotamishypoteesia. Aiempien tutkimusten perusteella oletettiin, että miehillä yhteys on voimakkaampaa kuin naisilla (esim. Belsky ym., 1991), mutta tätä tutkimuksissa ei pystytty vahvistamaan. Naisilla parisuhteen laatu selitti enemmän vanhemmuuden laadun vaihtelua kuin miehillä, mikä viittaa siihen että naisilla yhteys parisuhteen ja vanhemmuuden laadun välillä on voimakkaampi. Parisuhteen laatu selitti naisilla jopa viidesosan vanhemmuuden laadun vaihtelusta.

Tutkimuksessa saatiin tukea myös aiemmille havainnoille siitä, että miehillä parisuhteen laatu on yhteydessä lapsen kehitykseen ja hyvinvointiin (Benzies ym., 2004; Howes & Markman, 1989; Magill-Evans & Harrison, 2001). Tutkimuksessa isillä alhainen parisuhteen laatu oli yhteydessä lapsen hitaaseen kehitykseen ja vastaavasti korkea parisuhteen laatu oli yhteydessä nopeaan kehitykseen. Aiemmissa tutkimuksissa on osoitettu, että parisuhteen laatu vaikuttaa selkeämmin isyyteen kuin äitiyteen (Belsky ym., 1991), mikä saattaa osaltaan heijastua myös havainnossa isien parisuhteen ja lapsen kehityksen välisistä yhteyksistä. Koska miehillä vanhemmuus ei ole niin keskeisessä roolissa lapsen ensimmäisen elinvuoden aikana kuin naisilla, voi olla että miehet arvioivat lapsen kehitystä parisuhteen kautta, ja siksi yhteys niiden välillä tulee esiin. Toisaalta on arveltu, että isät helpommin vetäytyvät perheestä aviollisten ristiriitojen seurauksena, mikä voi vaikuttaa isän vanhemmuuteen ja sitä kautta lapsen kehitykseen tai suoraan lapsen kehitykseen (Benzies ym., 2004). Isillä saattaa myös olla perheestä kokonaisuutena joko myönteinen tai kielteinen näkemys, joka vaikuttaa arvioon parisuhteesta ja lapsen kehityksestä (Gable ym., 1992). Äideillä parisuhteen

laadun ja lapsen kehityksen välillä ei havaittu yhteyttä. Aiemmissa tutkimuksissa on arveltu, että naiset kykenevät paremmin erottamaan roolinsa äiteinä ja vaimoina (Belsky ym., 1991). Siksi naiset myös saattavat miehiä helpommin arvioida parisuhdettaan ja lapsen kehitystä toisistaan erillisinä.

Kuten aiemmissakin tutkimuksissa (esim. Benzie ym., 2004; Magill-Evans & Harrison, 2001), myös tässä tutkimuksessa havaittiin, että äideillä vanhemmuuden laatu on yhteydessä lapsen kehitykseen. Jos äidit arvioivat vanhemmuutensa laadun korkeaksi, he myös useammin arvioivat lapsen kehityksen edenneen nopeasti. Aiemmissa tutkimuksissa on arveltu, että äideillä saattaa olla pysyvä kielteinen tai myönteinen käsitys lapsesta ja vanhemmuudesta, joka vaikuttaa äidin arvioihin omasta vanhemmuudesta ja lapsen kehityksestä (Benzies ym., 2004). Naisen rooli vanhempana on myös selkeämmin määritelty kuin miehen rooli (Belsky ym., 1991), joten odotukset äideille ovat erilaiset. Koska äideillä on usein keskeisempi rooli vauvaikäisen lapsen hoitajana kuin isillä, äidit saattavat myös kiinnittää enemmän huomiota omaan vanhemmuuteensa ja arvioida vanhemmuutta ja lapsen kehitystä enemmän toisiinsa kietoutuneina kuin miehet. Isillä ei tutkimuksessa havaittu yhteyttä vanhemmuuden ja lapsen kehityksen välillä, mikä tukee myös osaltaan aiempia havaintoja (Benzies ym., 2004).

Tausta- ja perhetekijöistä naisten kokemukseen parisuhteen laadusta olivat yhteydessä parisuhteen kesto ja se oliko pari saanut hedelmöityshoitoja vai ei. Miehillä parisuhdekokemukseen oli yhteydessä vain parisuhteen kesto. Selitysosuudet jäivät kuitenkin hyvin pieniksi. Kuten aiemmissakin tutkimuksissa (Kurdek, 1993a; MacDermid ym., 1990; McHale & Huston, 1985), myös tässä havaittiin, että mitä kauemmin parisuhde on kestänyt, sitä huonommaksi se arvioidaan. Aiemmissa tutkimuksissa on käynyt ilmi, että vanhemmuuteen siirtymisen myötä puoliset kokevat rakkauden määrän vähentyvän ja vuorovaikutuksen laadun heikkenevän (McHale, Huston, 1985), mikä vaikuttaa parisuhdetyytyväisyyteen. Koska tässä tarkasteltiin vanhemmiksi tulleita pariskuntia, parisuhdetyytyväisyyden alenemiseen vaikuttavat luultavasti myös lapsen myötä arkeen tulleet rajoitteet ja velvoitteet, kuten lisääntynyt kotitöiden määrä, yhteisen ajan puute ja väsymys (esim. Paajanen, 2005). Tutkimuksessa havaittiin, että hedelmöityshoitoja saaneet naiset kokivat parisuhteensa paremmaksi kuin spontaanisti hedelmöittyneet naiset, mikä myös vastaa osittain aiemmissa tutkimuksissa tehtyjä havaintoja (Greil, 1997; Peterson ym., 2003). Pariskunta voi kokea hedelmöityshoidot paria yhdistäväksi tekijäksi, joka samalla vahvistaa suhdetta. Erityisesti naiset voivat kokea saavansa enemmän miehen huomiota kun lapsen saaminen ei ole itsestäänselvyys.

Naisilla vanhemmuuden laatua tausta- ja perhetekijöistä selittivät merkittävästi aiempien liittojen määrä ja ikä, mutta selitysosuudet jäivät hyvin alhaisiksi. Nuoremmat naiset kokivat vanhemmuutensa keskimäärin paremmaksi kuin vanhemmat naiset. Aiemmissä tutkimuksissa on saatu päinvastaisia tuloksia äidin iän yhteydestä vanhemmuuden laatuun (ks. Belsky, 1984). Tässä tutkimuksessa ei ollut mukana hyvin nuoria äitejä, kun taas useissa äidin iän ja vanhemmuuden yhteyksiä tarkastelevissa tutkimuksissa on tarkasteltu juuri teiniäitien vanhemmuutta, mikä saattaa selittää eriäviä tuloksia. Roosa ym. (1982) toteavat, että vaikka nuorilla äideillä ei ole välttämättä tarjota lapselleen hyviä taloudellisia olosuhteita, he voivat innokkuudellaan ja energisyydellään tarjota lapselle paremmat kasvuolosuhteet kuin vanhemmat äidit. Koska äidit itse arvioivat omaa vanhemmuuttaan, saattaa olla, että nuorilla äideillä on epärealistinen käsitys omasta vanhemmuudestaan tai he luottavat omiin taitoihinsa enemmän kuin vanhemmat äidit. Ensimmäisessä avioliitossaan olevat äidit kokivat vanhemmuutensa huonommaksi kuin ne äidit, joilla oli takanaan aiempia liittoja. Niillä äideillä, jotka ovat jo aiemmin olleet avioliitossa, saattaa olla pidempi kokemus vanhemmuudesta, jos he ovat jo aiemmissä liitoissaan saaneet lapsia. Voikin olla, että ensimmäisessä liitossaan olevat ovat vasta päässeet tutustumaan äitiyteen, ja ovat siksi epävarmempia itsestään äitinä kuin ne, joilla on takanaan aiempia liittoja. Toisaalta on hieman ristiriitaista että nuoremmat äidit kuitenkin kokevat vanhemmuutensa paremmaksi kuin vanhemmat äidit. Miehillä mikään taustamuuttujista ei ollut yhteydessä vanhemmuuden laatuun. Voi olla, että koska miehillä vanhemmuus ei ole niin keskeisessä roolissa kuin naisilla lapsen ollessa vauvaikäinen, miehet eivät myöskään tarkastele omaa vanhemmuuttaan yhtä yksityiskohtaisesti kuin naiset, mikä saattaa vaikuttaa miesten arvioihin omasta vanhemmuudestaan. Yhteenvedon voidaan kuitenkin todeta, että tausta- ja perhemuuttajat eivät selittäneet parisuhteen tai vanhemmuuden laadun vaihtelua kovinkaan hyvin.

Menetelmien arviointi

Aineisto on kokonsa puolesta suhteellisen kattava. Etuna on myös se, että kyseessä on seuranta tutkimus, jossa vastaukset on kerätty eri ajankohtina samoilta vastaajilta. Katoanalyysissä havaittiin, että miehistä ne, joilla oli aiempia liittoja tai aiempia lapsia jättivät tutkimuksen kesken muita useammin. Näin ollen on syytä huomioida, että tulokset perustuvat aineistoon, jossa ensimmäisessä liitossa olevat miehet ja ensimmäistä lastaan odottavat miehet ovat ylliedustettuna. Koska tutkimusmenetelminä käytettiin itsearviointeja, on syytä pohtia vastausten luotettavuutta. Vastaajat ovat

saattaneet pyrkiä antamaan sosiaalisesti suotavia vastauksia, tai käsitykset esimerkiksi vanhemmuudesta tai lapsen kehityksestä voivat olla epärealistisia. Lapsen kehityksen arvioitsijoina ovat toimineet vanhemmat, mikä saattaa vääristää vastausten vertailtavuutta. Vanhemmilla voi olla erilainen käsitys siitä miten lapsen kehityksen tulee edetä. Ne vanhemmat, joilla on aiempia lapsia, saattavat arvioida lapsen kehitystä eri tavoin kuin ne vanhemmat, joilla ei ole aiempia lapsia.

Joillekin muuttujille jouduttiin tekemään muuttujamuunnoksia, koska ne eivät olleet riittävän normaalisti jakautuneita. Esimerkiksi vanhemmuutensa laatua vastaajat olivat arvioineet hyvin myönteisesti. Lapsen kehitystä oli tutkimuksissa tiedusteltu vanhemmilta neljän kysymyksen avulla, jotka eivät olleet kovinkaan erottelevia. Näistä kysymyksistä muodostetun summamuuttujan sisäinen yhtenevyys jäikin alhaiseksi. Toisenlainen kehitystä kuvaava muuttuja tai eri menetelmät olisivat toimineet lapsen kehityksen arvioinnissa paremmin. Parisuhteen ja vanhemmuuden laadun yhteyttä lapsen kehitykseen tarkasteltiin ristiintaulukoiden ja χ^2 -testin avulla. Analyysit aiottiin aluksi suorittaa logistisen regressioanalyysin avulla, mutta residuaalien normaalijakautuneisuuden oletus ei ollut muuttujamuunnosten jälkeenkään voimassa. Siksi logistinen regressioanalyysi menetelmänä hylättiin. Regressioanalyysillä olisi saatettu saada luotettavampia ja havainnollistavampia tuloksia ja olisi myös voitu tarkastella yhteyksien suuntaa.

Lopuksi

Jatkossa olisi kiinnostavaa tutkia tarkemmin millaisia yhdysvaikutuksia perheeseen liittyvien tekijöiden välillä vallitsee. Olisi kiinnostavaa vertailla esimerkiksi vaikuttaako jokin taustatekijä siihen, miten vanhemmuus ja parisuhde ovat yhteydessä lapsen kehitykseen tai miten parisuhde on yhteydessä vanhemmuuteen. Aiemmissä tutkimuksissa osoitettiin, että naisten on helpompi pitää äidin ja vaimon roolit erillisinä (Belsky ym., 1991). Voi olla, että esimerkiksi koulutuksella tai iällä on yhtä lailla kuin sukupuolellakin merkitystä siinä, miten selkeästi roolit vanhempana ja puolisona sekoituvat ja miten ne vaikuttavat lapsen kehitykseen. Olisi myös mielenkiintoista tarkastella parisuhteen ja vanhemmuuden yhteyttä kehitykseen myöhemmin, esimerkiksi lapsen ollessa kouluikäinen. Koska rooli vanhempana muuttuu sen mukaan minkä ikäinen lapsi on, voi olla että tulokset olisivat myöhemmin erilaisia.

Tässä tutkimuksessa osoitettiin, että perheen hyvinvointiin vaikuttavat monenlaiset tekijät. Parisuhteella, vanhemmuudella ja erilaisilla tausta- ja perhetekijöillä on jo hyvin varhaisissa perheellistymisen vaiheissa merkitystä perheen hyvinvoinnille ja lapsen kehitykselle. Vanhempien olisi hyvä tiedostaa perheellistymisen vaiheessa tapahtuvat muutokset jo ennen vanhemmuuteen siirtymistä, jotta he voisivat varautua niihin paremmin. Siksi esimerkiksi äitiysneuvoissa ja perhevalmennuksessa olisi tärkeää pohtia perusteellisemmin yhdessä tulevien vanhempien kanssa myös parisuhteen ja vanhemmuuden merkityksiä ja muutoksia, sekä niiden vaikutusta lapsen kehitykseen. Myös lastenneuvoissa, joissa lapsen kehitystä seurataan, voitaisiin keskustella tarkemmin siitä, miten perheen hyvinvointi koostuu erilaisista tekijöistä ja kuinka nämä tekijät kietoutuvat toisiinsa. Kuten jo alussa todettiin, on vanhemmuuteen siirtymisen vaihe perheelle samalla sekä uhka että mahdollisuus. Siksi se tarjoaakin perheiden parissa työskenteleville otollisen mahdollisuuden vaikuttaa perheiden hyvinvointiin ennaltaehkäisevästi.

LÄHDELUETTELO

- Abidin, R. R. (1995). *Parenting Stress Index –Professional Manual*, 3rd Ed. Odessa, FL: Psychological Assessments Resources.
- Abidin, R. R. (1992). The Determinants of Parenting Behavior. *Journal of Clinical Child Psychology*, 21, 407–412.
- Ahlborg, T., Dahlöf, L-G., & Hallberg, L. R-M. (2005). Quality of the Intimate and Sexual Relationship in First-Time Parents Six Months After Delivery. *The Journal of Sex Research*, 42, 167–174.
- Amato, P. R. (1996). Explaining the Intergenerational Transmission of Divorce. *Journal of Marriage and the Family*, 58, 628–640.
- Amato, P. R., & DeBoer, D. D. (2001). The Transmission of Marital Instability across Generations: Relationship Skills or Commitment to Marriage? *Journal of Marriage and the Family*, 63, 1038–1051.
- Antikainen, J. (1994). Puolisousko vanhemmuuden vihollinen? Teoksessa Antikainen J., Haataja, M-L. & Korhonen, M. (toim.), *Näkökulmia perheeseen* (s. 73–81). Jyväskylä: Gummerus.
- Baharudin, R., & Luster, T. (1998). Factors Related to the Quality of the Home Environment and Children's Achievement. *Journal of Family Issues*, 19, 375–403.
- Barelds, D. P. H. (2005). Self and Partner Personality in Intimate Relationships. *European Journal of Personality*, 19, 501–518.
- Belsky, J. (1984). The Determinants of Parenting: a Process Model. *Child Development*, 55, 83–96.
- Belsky, J., & Rovine, M. (1990). Patterns of Marital Change across the Transition to Parenthood: Pregnancy to Three Years Postpartum. *Journal of Marriage and the Family*, 52, 5–19.
- Belsky, J., Youngblade, L., Rovine, M., & Volling, B. (1991). Patterns of Marital Change and Parent-Child Interaction. *Journal of Marriage and the Family*, 53, 487–498.
- Benzies, K. M., Harrison, M. J., & Magill-Evans, J. (1998). Impact of Marital Quality and Parent-Infant Interaction on Preschool Behavior Problems. *Public Health Nursing*, 15, 35–43.
- Benzies, K. M., Harrison, M. J., & Magill-Evans, J. (2004). Parenting Stress, Marital Quality, and Child Behavioral Problems at Age 7 Years. *Public Health Nursing*, 21, 111-121.

- Brody, G. H., Pillegrini, A. D., & Sigel, I. E. (1986). Marital Quality and Mother-Child and Father-Child Interactions with School-Aged Children. *Developmental Psychology*, 22, 291–296.
- Brooks-Gunn, J., & Furstenberg, F. F. (1985). The children of adolescent mothers: Physical, academic, and psychological outcomes. *Developmental Review*, 6, 224–251.
- Clark-Nicolas, P., & Gray-Little, B. (1991). Effect of Economic Resources on Marital Quality in Black Married Couples. *Journal of Marriage and the Family*, 53, 645–655.
- Cox, M. J., Owen, M. T., Lewis, J. M., & Henderson, V. K. (1989). Marriage, Adult Adjustment, and Early Parenting. *Child Development*, 60, 1015–1024.
- Cox, M. J., & Paley, B. (1997). Families as Systems. *Annual Review of Psychology*, 48, 243–267.
- Cox, M. J., Paley, B., Burchinal, M., & Payne, C. C. (1999). Marital Perceptions and Interactions Across the Transition to Parenthood. *Journal of Marriage and the Family*, 61, 611–625.
- Cohan, C. L., & Bradbury, T. N. (1997). Negative Life Events, Marital Interaction, and the Longitudinal Course of Newlywed Marriage. *Journal of Personality and Social Psychology*, 73, 114–128.
- Coiro, M. J., & Emery, R. E. (1998). Do Marriage Problems Affect Fathering More than Mothering? A Quantitative and Qualitative Review. *Clinical Child and Family Psychology Review*, 1, 23–40.
- Elek, S. M., Hudson, D. B., & Bouffard, C. (2003). Marital and Parenting Satisfaction and Infant Care Self-Efficacy During the Transition to Parenthood: The Effect of Infant Sex. *Issues in Comprehensive Pediatric Nursing*, 26, 45–57.
- Erel, O., & Burman, B. (1995). Interrelatedness of Marital Relations and Parent-Child Relations: A Meta-Analytic Review. *Psychological Bulletin*, 118, 108–132.
- Fincham, F. D. (1998). Child Development and Marital Relations. *Child Development*, 69, 534–574.
- Gable, S., Belsky, J., & Crnic, K. (1992). Marriage, Parenting, and Child Development: Progress and Prospects. *Journal of Family Psychology*, 5, 276–294.
- Glade, A. C., Bean, R. A., & Vira, R. (2005). A Prime Time for Marital/Relational Intervention: A Review of the Transition to Parenthood Literature with Treatment Recommendations. *The American Journal of Family Therapy*, 33, 319–336.
- Goldberg, W. A., & Easterbrooks, M. A. (1984). Role of Marital Quality in Toddler Development. *Developmental Psychology*, 20, 504–514.
- Gottman, J. M., Coan, J., Carrere, S., & Swanson, C. (1998). Predicting Marital Happiness and Stability from Newlywed Interactions. *Journal of Marriage and the Family*, 60, 5–22.

- Gottman, J. M., & Krokoff, L. J. (1989). Marital Interaction and Satisfaction: A Longitudinal View. *Journal of Consulting and Clinical Psychology, 57*, 47–52.
- Greil, A. L. (1997). Infertility and Psychological Distress: A Critical Review of the Literature. *Social Science & Medicine, 45*, 1679–1704.
- Guttman, J., & Lazar, A. (2004). Criteria for marital satisfaction: does having a child make a difference? *Journal of Reproductive and Infant Psychology, 22*, 147–155.
- Harold, G. T., Shelton, K. H., Goeke-Morey, M. C., & Cummings, E. M. (2004). Marital Conflict, Child Emotional Security about Family Relationships and Child Adjustment. *Social Development, 13*, 350–376.
- Howes, P., & Markman, H. (1989). Marital Quality and Child Functioning: A Longitudinal Investigation. *Child Development, 60*, 1044–1051.
- Jallinoja, R. (2000). *Perheen aika*. Helsinki: Otava.
- Johnson, M. D., Cohan, C. L., Davila, J., Lawrence, E., Rogge, R. D., Karney, B. R., Sullivan, K. T., & Bradbury, T. N. (2005). Problem-Solving Skills and Affective Expressions as Predictors of Change in Marital Satisfaction. *Journal of Consulting and Clinical Psychology, 73*, 15–27.
- Jose, O., & Alfons, V. (2007). Do Demographics Affect Marital Satisfaction? *Journal of Sex & Marital Therapy, 33*, 73–85.
- Kaczynski, K. J., Lindahl, K. M., Malik, N. M., & Laurenceau, J-P. (2006). Marital Conflict, Maternal and Paternal Parenting, and Child Adjustment: A Test of Mediation and Moderation. *Journal of Family Psychology, 20*, 199–208.
- Kerig, P. K., Cowan, P. A., & Cowan, C. P. (1993). Marital Quality and Gender Differences in Parent-Child Interaction. *Developmental Psychology, 29*, 931–939.
- Keurulainen, M. (1998). *Elämää perheinä 1990-luvun Suomessa. Kulttuuritaustaltaan erilaisten perheiden rakentuminen ja elämänhallinta taloudeltaan taantuneessa, mutta avautuvassa ja kansainvälistyvässä Suomessa*. Tampere: Tampereen yliopisto.
- Kurdek, L. A. (1993a). Nature and Prediction of Change in Marital Quality for First-Time Parent and Nonparent Husbands and Wives. *Journal of Family Psychology, 6*, 255–265.
- Kurdek, L. A. (1993b). Predicting Marital Dissolution: A 5-Year Prospective Longitudinal Study of Newlywed Couples. *Journal of Personality and Social Psychology, 64*, 221–242.
- Kurdek, L. A. (1999). The Nature and Predictors of the Trajectory of Change in Marital Quality for Husbands and Wives Over the First 10 Years of Marriage. *Developmental Psychology, 35*, 1283–1296.

- Larson, J. H., & Holman, T. B. (1994). Premarital Predictors of Marital Quality and Stability. *Family Relations*, 43, 228–237.
- Leinonen, J., Solantaus, T., & Punamäki, R-L. (2003). Parental Mental Health and Children's Adjustment: the Quality of Marital Interaction and Parenting as Mediating Factors. *Journal of Child Psychology and Psychiatry*, 44, 227–241.
- Levenson, R. W., Carstensen, L. L., & Gottman, J. M. (1994). The Influence of Age and Gender on Affect, Physiology, and Their Interrelations: A Study of Long-Term Marriages. *Journal of Personality and Social Psychology*, 67, 56–68.
- Levy-Shiff, R. (1994). Individual and Contextual Correlates of Marital Change Across the Transition to Parenthood. *Developmental Psychology*, 30, 591–601.
- Litzinger, S., & Gordon, K. C. (2005). Exploring Relationships Among Communication, Sexual Satisfaction, and Marital Satisfaction. *Journal of Sex and Marital Therapy*, 31, 409–424.
- Luo, S., & Klohnen, E. C. (2005). Assortative Mating and Marital Quality in Newlyweds: A Couple-Centered Approach. *Journal of Personality and Social Psychology*, 88, 304–326.
- MacDermid, S. M., Huston, T. L., & McHale, S. M. (1990). Changes in Marriage Associated with the Transition to Parenthood: Individual Differences as a Function of Sex-Role Attitudes and Changes in the Division of Household Labor. *Journal of Marriage and the Family*, 52, 475–486.
- Magill-Evans, J., & Harrison, M. J. (2001). Parent-child interactions, parenting stress, and developmental outcomes at 4 years. *Children's Health Care*, 30, 135–150.
- McHale, S. M., & Huston, T. L. (1985). The Effect of the Transition to Parenthood on the Marriage Relationship. A Longitudinal Study. *Journal of Family Issues*, 6, 409–433.
- Metsämuuronen, J. (2001). Monimuuttujamenetelmien perusteet SPSS-ympäristössä. Helsinki: International Methelp Ky.
- Mott, F. L., & Moore, S. F. (1979). The Causes of Marital Disruption among Young American Women: An Interdisciplinary Perspective. *Journal of Marriage and the Family*, 41, 355–365.
- Paajanen, P. (2005). *Eri teitä vanhemmuuteen – kaksikymppisenä ja kolmekymppisenä lapsen saaneiden näkemyksiä perheellistymisestä ja vanhemmuudesta*. Helsinki: Väestöliitto.
- Papp, L. M., Cummings, E. M., & Goeke-Morey, M. C. (2005). Parental Psychological Distress, Parent-Child Relationship Qualities, and Child Adjustment: Direct, Mediating, and Reciprocal Pathways. *Parenting: Science and Practice*, 5, 259–283.
- Papp, L. M., Goeke-Morey, M. C., & Cummings, E. M. (2004). Mothers' and Fathers' Psychological Symptoms and Marital Functioning: Examination of Direct and

- Interactive Links with Child Adjustment. *Journal of Child and Family Studies*, 13, 469–482.
- Parke, R. D. (2004). Development in the Family. *Annual Review of Psychology*, 55, 365–399.
- Peterson, B. D., Newton, C. R., & Rosen, K. H. (2003). Examining Congruence Between Partners' Perceived Infertility-Related Stress and Its Relationship to Marital Adjustment and Depression in Infertile Couples. *Family Process*, 42, 59–70.
- Pevalin, D. J., Wade, T. J., & Brannigan, A. (2003). Parental Assessment of Early Childhood Development: Biological and Social Covariates. *Infant and Child Development*, 12, 167–175.
- Philliber, S. G., & Graham, E. H. (1981). The Impact of Age of Mother on Mother-Child Interaction Patterns. *Journal of Marriage and the Family*, 43, 109–115.
- Punamäki, R-L., Repokari, L., Vilksa, S., Poikkeus, P., Tiitinen, A., Sinkkonen, J., & Tulppala M. (2006). Maternal mental health and medical predictors of infant developmental and health problems from pregnancy to one year: Does former infertility matter? *Infant Behavior & Development*, 29, 230–242.
- Purdom, C. L., Lucas, J. L., & Miller, K. S. (2006). Couple Type, Parental Status, and the Mediating Impact of Social Support. *North American Journal of Psychology*, 8, 1–12.
- Repokari, L., Punamäki, R-L., Poikkeus, P., Tiitinen, A., Vilksa, S., Unkila-Kallio, L., Sinkkonen, J., Almqvist, F., & Tulppala, M. (2006). Ante- and Perinatal Factors and Child Characteristics Predicting Parenting Experience Among Formerly Infertile Couples During the Child's First Year: A Controlled Study. *Journal of Family Psychology*, 20, 670–679.
- Repokari, L., Punamäki, R-L., Poikkeus, P., Vilksa, S., Unkila-Kallio, L., Sinkkonen, J., Almqvist, F., Tiitinen, A., & Tulppala, M. (2005). The impact of successful assisted reproduction treatment on female and male mental health during transition to parenthood: a prospective controlled study. *Human Reproduction*, 20, 3238–3247.
- Roosa, M. W., Fitzgerald, H. E., & Carlson, N. A. (1982). A Comparison of Teenage and Older Mothers: A Systems Analysis. *Journal of Marriage and the Family*, 44, 367–377.
- Salmela-Aro, K., Aunola, K., Nurmi, J-E., Saisto, T., & Halmesmäki, E. (2003). Puolisoiden masentuneisuus ja tyytyväisyys parisuhteeseen lapsen syntymän yhteydessä. *Psykologia*, 3, 167–179.
- Shapiro, A. F., Gottman, J. M., & Carrère, S. (2000). The Baby and the Marriage: Identifying Factors That Buffer Against Decline in Marital Satisfaction After the First Baby Arrives. *Journal of Family Psychology*, 14, 59–70.

- Simons, R. L., Whitbeck, L. B., Conger, R. D., & Melby, J. N. (1990). Husband and Wife Differences in Determinants of Parenting: A Social Learning and Exchange Model of Parental Behavior. *Journal of Marriage and the Family*, 52, 375–392.
- Spanier, G. B. (1976). Measuring Dyadic Adjustment: New Scales for Assessing the Quality of Marriage and Similar Dyads. *Journal of Marriage and the Family*, 38, 15–28.
- Spotts, E. L., Lichtenstein, P., Pedersen, N., Neiderhiser, J. M., Hansson, K., Cederblad, M., & Reiss, D. (2005). Personality and Marital Satisfaction: A Behavioral Genetic Analysis. *European Journal of Personality*, 19, 205–227.
- Tilastokeskus. (2007). *Suomen tilastollinen vuosikirja*. Helsinki: Tilastokeskus.
- Twenge, J. M., Campbell, W. K., & Foster, C. A. (2003). Parenthood and Marital Satisfaction: A Meta-Analytic Review. *Journal of Marriage and the Family*, 65, 574–583.
- Umberson, D., Williams, K., Powers, D., Chen, M., & Campbell, A. (2005). As Good as it Gets? A Life Course Perspective on Marital Quality. *Social Forces*, 84, 487–505.
- Vaillant, C. O., & Vaillant, G. E. (1993). Is the U-Curve of Marital Satisfaction an Illusion? A 40-Year Study of Marriage. *Journal of Marriage and the Family*, 55, 230–239.
- Whiteside-Mansell, L., Pope, S. K., & Bradley, R. H. (1996). Patterns of Parenting Behaviour in Young Mothers. *Family Relations*, 45, 273–281.
- Woodworth, S., Belsky, J., & Crnic, K. (1996). The Determinants of Fathering during the Child's Second and Third Years of Life: A Developmental Analysis. *Journal of Marriage and the Family*, 58, 679–692.
- Yeh, H-C., Lorenz, F. O., Wickrama, K. A. S., Conger, R. D., & Elder, G. H. (2006). Relationships Among Sexual Satisfaction, Marital Quality and Marital Instability at Midlife. *Journal of Family Psychology*, 20, 339–343.